

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Roczne sprawozdanie z wdrażania

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Roczne sprawozdanie z wdrażania	
Okres	01/01/2017 - 31/12/2017
Wersja	2017.0
Status – Bieżący węzeł	Otwarte - Polska
Krajowy numer referencyjny	
Data zatwierdzenia przez komitet monitorujący	

Obowiązująca wersja programu	
CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program rozwoju obszarów wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2020
Wersja	4.2
Nr decyzji	C(2017)2604
Data decyzji	18/04/2017
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW.....	4
1.a) Dane finansowe.....	4
1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe.....	4
1.b1) Tabela przeglądowa.....	4
1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe.....	9
1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F.....	41
1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie].....	47
1.f) W stosownych przypadkach — wkład w strategię makroregionalne i strategię morskie.....	47
1.g) Currency rate used for conversion AIR (non EUR countries).....	50
2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI.....	51
2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem.....	51
2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji).....	51
2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji).....	52
2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej.....	53
2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji.....	55
2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji).....	59
2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji).....	62
3. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA.....	65
3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu.....	65
3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości.....	68
4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU.....	70
4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania.....	70
4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci).....	70
4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania.....	71
4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014).....	83
5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH.....	85
6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW.....	86

7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU	87
8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013	88
9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	90
10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013).....	91
11. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH	92
Załącznik II	93
Dokumenty	101

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW

1.a) Dane finansowe

Zob. załączone dokumenty

1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe

1.b1) Tabela przeglądowa

Cel szczegółowy 1A						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2017					1,40
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1B						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2017					90,00
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1C						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2017					261 811,00
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 2A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)		2014-2017	0,93	31,28	0,13	4,37	2,97
		2014-2016	0,19	6,39			
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					34 800 782,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	99 436,96	0,13			75 002 515,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	796 958 396,35	30,20	80 877 168,80	3,06	2 639 059 226,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	155 392 839,56	13,90	1 688 083,41	0,15	1 117 550 218,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					33 999 865,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	952 450 672,87	24,42	82 565 252,21	2,12	3 900 412 606,00

Cel szczegółowy 2B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)		2014-2017	0,59	30,96			1,91
		2014-2016	0,38	19,94			
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	211 910 443,26	29,51	1 104 992,38	0,15	717 997 734,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	211 910 443,26	29,51	1 104 992,38	0,15	717 997 734,00

Cel szczegółowy 3A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)		2014-2017	1,34	32,49	0,71	17,22	4,12
		2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					8 700 301,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	11 957 214,72	42,70	3 947 484,30	14,10	28 004 179,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	151 895 617,07	21,92	12 948 459,96	1,87	693 070 461,00
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	39 873 547,13	53,19	0,00	0,00	74 966 634,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	46 710 940,63	11,59	46 587 133,72	11,56	402 987 547,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					33 999 865,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	250 437 319,55	20,17	63 483 077,98	5,11	1 241 728 987,00

Cel szczegółowy 3B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)		2014-2017					0,01
		2014-2016					
		2014-2015					
Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)		2014-2017					990,00
		2014-2016					
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					2 899 959,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 721 079,91	0,55			314 981 968,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 721 079,91	0,54			317 881 927,00

Priorytet P4							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)		2014-2017			13,76	72,08	19,09
		2014-2016			11,65	61,03	
		2014-2015					
T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)		2014-2017			10,36	72,10	14,37
		2014-2016			8,72	60,68	
		2014-2015					
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu (cel szczegółowy 4A)		2014-2017			10,67	72,37	14,74
		2014-2016			9,01	61,11	
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					11 600 260,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	988 847,76	1,00	476 737,57	0,48	99 276 000,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	403 500 138,14	29,52	405 929 286,16	29,70	1 366 715 491,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	152 291 052,16	21,76	153 636 352,49	21,95	699 961 515,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	732 352 134,47	36,93	730 685 272,06	36,84	1 983 345 943,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 289 132 172,53	30,98	1 290 727 648,28	31,02	4 160 899 209,00

Cel szczegółowy 5E							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)		2014-2017			0,32	92,75	0,35
		2014-2016			0,30	86,95	
		2014-2015			0,01	2,90	
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	80 984 515,54	26,91	54 300 360,32	18,04	300 997 069,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków	2014-2017	80 984 515,54	26,91	54 300 360,32	18,04	300 997 069,00

	publicznych ogółem						
--	--------------------	--	--	--	--	--	--

Cel szczegółowy 6A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)		2014-2017					16 550,00
		2014-2016					
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	25 234 490,31	5,26	0,00	0,00	479 370 115,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	25 234 490,31	5,26	0,00	0,00	479 370 115,00

Cel szczegółowy 6B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)		2014-2017			278,00	4,68	5 943,00
		2014-2016					
		2014-2015					
T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)		2014-2017			3,37	62,24	5,41
		2014-2016			0,10	1,85	
		2014-2015					
T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)		2014-2017			72,77	125,05	58,19
		2014-2016			72,38	124,38	
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	863 520 526,89	86,35	130 267 479,99	13,03	1 000 000 049,00
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	445 146 319,11	60,56	16 715 676,33	2,27	734 999 913,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 308 666 846,00	75,43	146 983 156,32	8,47	1 734 999 962,00

1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe

WSTĘP

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- *1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz*
- *1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,*

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm.).*

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

PROW 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wynosi ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

INFORMACJA NA TEMAT DANYCH ZAWARTYCH W PODROZDZIAŁACH I.A i I.B

W podrozdziale I.A (w załączniku) zawarte zostały tabele dotyczące finansowej realizacji PROW 2014-2020. W tabelach wykazane są wydatki w podziale na poszczególne działania oraz priorytety i cele szczegółowe zapisane w PROW 2014-2020.

W podrozdziale I.B zamieszczona została automatycznie generowana tabela zawierająca podstawowe informacje o stanie realizacji Programu, w tym poziom osiągnięcia wskaźników celu oraz informacje dotyczące finansowej realizacji Programu – środki zakontraktowane i wypłacone w kontekście

planowanych wartości docelowych. Tabela opracowana jest w układzie priorytetów i celów szczegółowych Programu.

Zawarte w tabeli zakładane wartości wskaźników celu oraz planowanych wydatków dla poszczególnych priorytetów i celów szczegółowych dotyczą wartości wykazanych w rozdziale 11 Programu - *Plan wskaźników*.

Tabela zamieszczona w podrozdziale I.B jest generowana na podstawie danych dotyczących wskaźników rzeczowych i finansowych realizacji PROW 2014-2020, zawartych w tabelach A-G, znajdujących się w rozdziale 11 sprawozdania. Tabele te obejmują dane w podziale według działań, priorytetów oraz celów szczegółowych:

Tabela A.

W tabeli zawarto, zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej, informacje dotyczące środków zakontraktowanych w roku sprawozdawczym w ramach poszczególnych działań Programu.

Tabele B, w tym B1, B2.1, B2.2, B2.3, B3, B4.

Tabele dotyczą realizacji wskaźników produktu, zawartych w Programie.

W tabeli B4 wykazane są kwoty dotyczące operacji, które poza głównym realizowanym celem szczegółowym Programu, wpisują się pośrednio także w inne cele szczegółowe.

Tabele C, w tym C1.1, C1.2, C1.3, C2.1, C2.2, C2.3, C2.4

Tabele dotyczą realizacji wskaźników produktu w podziale np. według płci, wieku, obszaru, typu rolniczego itp.

Tabela D.

Tabela dotyczy postępów w realizacji wskaźników celu, zawartych w Programie.

Tabela E.

Zawiera dane o realizacji działań przejściowych, tj. o realizacji zobowiązań finansowych z poprzednich okresów programowania.

Tabele F, w tym F1, F2.

Tabele te dotyczą realizacji wskaźników zawartych w *Opisie ram wykonania* Programu. Tabele te są obowiązkowo wypełniane począwszy od sprawozdania za 2016 rok.

W wyniku wejścia w życie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 2018/276, zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 215/2014, wprowadzono możliwość pomiaru celów ram wykonania na poziomie operacji rozpoczętych.

Strona polska zdecydowała, że w ramach sprawozdania za 2017 rok pomiar wskaźników będzie dokonany według dotychczasowego sposobu, tj. na poziomie operacji zakończonych (w ramach działań wieloletnich wartości mierzone są w odniesieniu do zrealizowanych płatności). Ewentualna zmiana sposobu raportowania wymaga wcześniejszego wprowadzenia modyfikacji w systemie sprawozdawania

danych źródłowych przez agencję płatniczą i podmioty wdrażające.

Tabele G, w tym G1, G2.

Tabele dotyczą realizacji wskaźników specyficznych dla polskiego Programu.

Opis i wyjaśnienia dotyczące wybranych wartości wykazanych w tabelach oraz szczegółowe informacje dotyczące stanu realizacji Programu zostały zawarte w dalszej części niniejszego podrozdziału.

REALIZACJA PROGRAMU

Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2017 r. **złożono 2 631 281 wniosków** o przyznanie pomocy finansowej.

Zatwierdzono do realizacji **2 158 403 operacje**. Do końca 2017 r. zakontraktowano ponad **36% budżetu** Programu.

Do końca okresu sprawozdawczego **zrealizowano płatności w kwocie 9 141 772 548 zł (2 130 316 879 euro)**, w tym 5 674 996 320 zł ze środków EFRROW, co stanowi blisko **16% budżetu** Programu, na rzecz 889 633 beneficjentów.

Program realizuje wszystkie sześć priorytetów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1)

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu.

Cele do osiągnięcia w ramach Priorytetu 1 zostały określone w oparciu o planowane wartości wydatków oraz efektów realizacji wybranych działań zaprogramowanych w ramach innych priorytetów.

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 1:

1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

Wskaźnik celu *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020* do końca 2017 roku został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach ww. artykułów (tj. działań 1, 2 i 16 Programu) nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działania realizujące cel 1A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*

Poddziałanie 1.1 Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

W lipcu 2017 r. ARiMR ogłosiła I edycję konkursów w ramach poddziałania 1.1. Nabór wniosków w ramach tego ogłoszenia został anulowany w dniu 25.08.2017 r.

Ponowne ogłoszenie I edycji konkursów nastąpiło w październiku 2017 r. W ramach poddziałania został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy, który nie zakończył się w roku sprawozdawczym. Do końca okresu sprawozdawczego nie został złożony żaden wniosek o przyznanie pomocy.

Poddziałanie 1.2 Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych

W ramach poddziałania do końca 2017 r. nie przeprowadzono naborów wniosków.

- M02 - *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*

Poddziałanie 2.1 Wsparcie korzystania z usług doradczych

W ramach poddziałania do końca 2017 r. nie przeprowadzono ogłoszeń o zamówieniu na wyłonienie beneficjenta.

Poddziałanie 2.3 Wsparcie dla szkolenia doradców

W sierpniu 2017 r. ARiMR opublikowała ogłoszenie o zamówieniu na wyłonienie beneficjenta poddziałania 2.3, które składało się z 8 części. W ramach przetargu wpłynęły oferty dotyczące 3 części. Do końca grudnia 2017 r. podpisano 3 umowy na kwotę 417 695 zł. Planuje się, że w ramach podpisanych umów zorganizowanych zostanie 10 szkoleń.

- M16 - *Współpraca*

W ramach działania został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy na przełomie II i III kwartału 2017 r. Łącznie złożono 90 wniosków o przyznanie pomocy.

Do końca 2017 r. nie zawarto umów w ramach działania.

1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i

innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

Wskaźnik celu *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)* do końca 2017 roku został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach przedmiotowego działania nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działanie realizujące cel 1B

- M16 - *Współpraca*

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Wskaźnik celu *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* do końca 2017 roku został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach przedmiotowego artykułu (działanie M01) nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działanie realizujące cel 1C

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2)

Limit środków na Priorytet 2: środki EFRROW 2 938 617 059 euro, środki ogółem 4 618 288 636 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **25%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **4%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 2:

2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na

rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

Limit środków na cel szczegółowy 2A: środki EFRROW 2 481 767 257 euro, środki ogółem 3 900 310 006 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **25%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **3%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* została zdefiniowana na poziomie 2,97%. Do końca 2017 r. wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych (...)* został osiągnięty na poziomie 0,13%, co oznacza 4% zakładanej wartości docelowej.

W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (poddziałanie 4.1), stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2017 r. płatności końcowe otrzymały 2 022 gospodarstwa rolne.

Działania realizujące cel 2A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Limit środków dla działania w ramach celu szczegółowego 2A – środki EFRROW – 22 143 148 euro (środki ogółem - 34 799 855 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M02 - *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW – 47 722 830 euro (środki ogółem – 75 000 519 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0,13%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M04 - *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 1 498 034 719 euro (środki ogółem 2 354 289 987 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **28%**

Środki wypłacone: **5%**

W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* zostały przeprowadzone trzy nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2017 r. nabór przeprowadzono w terminie 29.06.2017 r. - 28.07.2017 r. Łącznie złożono 34 505 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 7 398 046 059 zł (III nabór, dotyczący rozwoju produkcji psiać, mleka krowiego oraz bydła mięsnego - 1 511 wniosków). W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* rolnicy mogą ubiegać się o pomoc na operacje dotyczące rozwoju produkcji psiać, mleka krowiego, bydła mięsnego oraz na tzw. obszar D, czyli operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu. Największym zainteresowaniem wśród rolników cieszył się tzw. obszar D. W ramach tego obszaru złożono 29 763 wnioski (86% liczby złożonych wniosków).

Do końca 2017 r. w ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* podpisano 13 526 umów na łączną kwotę 2 813 607 059 zł, w tym 11 984 umowy związane z racjonalizacją technologii produkcji. W przypadku właścicieli gospodarstw rolnych, którzy podpisali umowy na operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, większość umów (87%) dotyczyła zwiększenia uczestnictwa w rynku.

Pozostałe umowy dotyczyły operacji związanych z rozwojem produkcji mleka krowiego (1 019), rozwojem produkcji bydła mięsnego (340) i wsparciem obszaru związanego z rozwojem produkcji psiać (183).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z dofinansowaniem 2 981 operacji na łączną kwotę 457 593 976 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 447 168 376 zł).

Zakończono realizację 1 968 operacji w 2 022 gospodarstwach rolnych i z tego tytułu przekazano pomoc w kwocie 343 432 558 zł.

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji zakupili 7 282 sztuki sprzętu ruchomego, w tym m. in.:

- 1 614 sztuk narzędzi i maszyn do uprawy gleby,
- 1 062 sztuki maszyn do nawożenia,
- 695 ciągników rolniczych,
- 570 sztuk maszyn i urządzeń do siewu i sadzenia,
- 493 przyczepy transportowe,
- 459 sztuk maszyn do zbioru (wyluczając kombajny zbożowe).

Wybudowano lub zmodernizowano:

- 561 budynków produkcyjnych (z czego 53% stanowią obory),

- 26,2 tys. m2 placów manewrowych,
- 13,7 tys. m3 zbiorników na gnojówkę i gnojowicę,
- 5,7 tys. m2 powierzchni wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów służących do przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- 2,8 tys. m2 płyt obornikowych.

Założono 152 ha sadów lub plantacji krzewów owocowych.

- M04 - poddziałanie 4.3 *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa* (typ operacji *Scalanie gruntów*)

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 181 153 985 euro (środki ogółem 284 699 018 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **48%**

Środki wypłacone: **0%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy są przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Pierwsze nabory wniosków zostały uruchomione w marcu 2016 r. Do 31 grudnia 2017 r. po dwa nabory przeprowadzono w pięciu województwach, a po jednym naborze w ośmiu województwach. Łącznie złożono 95 wniosków o przyznanie pomocy.

Podpisano 72 umowy na kwotę 577 181 086 zł. Operacje zatwierdzone do realizacji obejmują 16 844 gospodarstw rolnych.

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.3 *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 576 186 852 euro (środki ogółem 905 527 034 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **13%**

Środki wypłacone: **0,07%**

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono dwa nabory wniosków, w tym jeden na operacje związane z zapobieganiem rozprzestrzeniania się ASF.

Łącznie złożono 10 961 wniosków o przyznanie pomocy.

Do dnia 31 grudnia 2017 r. wydano 8 451 decyzji przyznających pomoc na kwotę 507 060 000 zł.

Pod względem powierzchni małych gospodarstw, którym przyznano pomoc, dominującą grupę stanowiły gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 5 ha do 10 ha (46%).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z częściowym dofinansowaniem 55 operacji na kwotę 2 640 000 zł (wszystkie płatności zrealizowano w roku sprawozdawczym).

- M06 - poddziałanie 6.4 *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (rozwój usług rolniczych)*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 115 805 100 euro (środki ogółem 181 997 643 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **18%**

Środki wypłacone: **0,03%**

W ramach poddziałania został dotychczas przeprowadzony jeden nabór wniosków (w roku sprawozdawczym nie przeprowadzono naborów). Złożono 1 901 wniosków, których kwota przekroczyła dostępny limit środków.

Do końca okresu sprawozdawczego łącznie podpisano 331 umów na kwotę 135 741 921 zł.

Główną grupę beneficjentów stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (280 umów).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano jedną płatność związaną z częściowym dofinansowaniem operacji na kwotę 250 000 zł.

- M06 - poddziałanie 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 19 087 000 euro (środki ogółem 29 996 857 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **8%**

Środki wypłacone: **6%**

W ramach poddziałania zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków, w tym jeden w roku sprawozdawczym. Łącznie złożono 705 wniosków o przyznanie pomocy.

Wydano 504 decyzje przyznające pomoc na szacowaną kwotę 9 696 469 zł.

Do końca grudnia 2017 r. zrealizowano płatności końcowe związane z realizacją 352 operacji na kwotę 7 270 256 zł (wszystkie płatności zrealizowano w roku sprawozdawczym).

Łącznie przekazano gospodarstwa o powierzchni 1 636 ha. Dominującą grupę wśród przekazywanych gospodarstw stanowią gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 3 ha do 6 ha (55%).

- M16 - *Współpraca* - wybrane operacje

Limit środków dla działania w ramach celu szczegółowego 2A – środki EFRROW – 21 633 623 euro (środki ogółem – 33 999 093 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Limit środków na cel szczegółowy 2B: środki EFRROW 456 849 802 euro, środki ogółem 717 978 630 euro.

Środki zakontraktowane: **29%**

Środki wypłacone: **13%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* została zdefiniowana na poziomie 1,91%. Do końca 2017 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,003%, co oznacza 0,16% zakładanej wartości docelowej. W ramach poddziałania 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* zakończono realizację 48 operacji.

Działanie realizujące cel 2B

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 456 849 802 euro (środki ogółem 717 978 630 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **29%**

Środki wypłacone: **13%**

W ramach typu operacji *Premie dla młodych rolników* zostały przeprowadzone trzy nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2017 r. Łącznie złożono 11 806 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 1 180 600 000 zł.

Do końca 2017 r. wydano 8 863 decyzje przyznające pomoc na kwotę 886 300 000 zł.

Dominującym kierunkiem produkcji w gospodarstwach, którym przyznano pomoc były:

- uprawy polowe – 36%,
- produkcja mieszana (uprawy i hodowla) – 23%,
- chów i hodowla krów mlecznych – 19%.

Pod względem powierzchni gospodarstw, prowadzonych przez młodych rolników, którym przyznano pomoc, dominującą grupę stanowią gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 10 ha do 20 ha (50%).

Najczęściej wspierane były gospodarstwa o wielkości ekonomicznej (SO) do 25 tys. euro - 66% wszystkich wspartych podmiotów.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności na rzecz 5 043 młodych rolników na łączną kwotę 404 400 000 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 254 480 000 zł), z czego zdecydowaną większość stanowią płatności pierwszej raty w wysokości 80% wsparcia. Płatności końcowe do końca 2017 r. otrzymało 48 beneficjentów. Łączna kwota przyznanego im dofinansowania wyniosła 4 800 000 zł.

Beneficjenci najczęściej byli właścicielami gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych oraz produkcji krów mlecznych.

W ramach zakończonych operacji zakupiono 106 sztuk sprzętu ruchomego.

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3)

Limit środków na Priorytet 3: środki EFRROW 992 352 325 euro, środki ogółem 1 559 566 752 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania: **20%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **5%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 3:

3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Limit środków na cel szczegółowy 3A: środki EFRROW 790 091 130 euro, środki ogółem 1 241 695 944 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania: **25%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **6%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* została zdefiniowana na poziomie 4,12%. Do końca 2017 roku wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych (...)* został osiągnięty na poziomie 1,2%, co oznacza 29% zakładanej wartości docelowej.

W ramach działań 3 i 9, stanowiących podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika do końca 2017 r. wsparcie otrzymało 18 055 podmiotów.

Działania realizujące cel 3A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Limit środków dla działania w ramach celu szczegółowego 3A – środki EFRROW – 5 535 854 euro (środki ogółem – 8 700 069 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M03 - *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - 17 818 500 euro (środki ogółem 28 003 300 euro).

Środki zakontraktowane – łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania (EFRROW) – **61%**

Środki wypłacone, łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania (EFRROW) - **14%**

Poddziałanie 3.1 *Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*

W ramach poddziałania zostały przeprowadzone trzy nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2017 r. Łącznie złożono 3 073 wnioski.

Do końca 2017 r. wydano 2 017 decyzji o przyznaniu pomocy na kwotę 13 429 518 zł, które dotyczą wniosków złożonych w I naborze. Zdecydowana większość wydanych decyzji, tj. 73% dotyczyła uczestników systemu *integrowana produkcja roślin*.

Do końca okresu sprawozdawczego wydano 1 032 decyzje o przyznaniu płatności na kwotę 1 133 890 zł i zrealizowano płatności dla 894 beneficjentów na kwotę 1 074 234 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 1 002 651 zł). Największy odsetek wydanych decyzji o przyznaniu płatności dotyczył producentów owoców - 64%, zbóż - 21% i warzyw - 8%.

W ramach realizacji zobowiązań z PROW 2007-2013, łączna kwota środków zagospodarowanych wynikająca z wydanych decyzji w sprawie przyznania pomocy w ramach działania przewidziana do wypłat z budżetu PROW 2014-2020 wynosi 24 635 017 zł.

Do końca 2017 r. w ramach realizacji zobowiązań z PROW 2007-2013 wydano 13 527 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 16 253 501 zł. Największy odsetek decyzji (94%) dotyczył wytwarzania produktów z grupy: owoce, warzywa i zboża świeże lub przetworzone. Do końca 2017 r. w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności na rzecz 8 216 różnych beneficjentów na kwotę 15 772 660 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 6 649 577 zł).

Na podstawie informacji przekazanych przez beneficjentów działania szacuje się, że wartość produkcji wytwarzanej w ramach wspartych systemów jakości żywności wyniosła 1 mld 204 mln zł, przy czym 68% tej wartości wyprodukowano w ramach integrowanej produkcji roślin.

Poddziałanie 3.2 Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym

W ramach poddziałania przeprowadzono jeden nabór wniosków (w 2016 r.). Łącznie złożono 84 wnioski o przyznanie pomocy.

Podpisano 25 umów na kwotę 33 392 776 zł, z czego 12 umów dotyczyło wsparcia beneficjentów wytwarzających produkty w ramach systemu *Jakość Tradycja*.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano jedną płatność związaną z częściowym dofinansowaniem operacji na kwotę 214 717 zł.

- M04 - *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.2 *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 440 989 000 euro (środki ogółem 693 052 019 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **22%**

Środki wypłacone: **4%**

W ramach typu operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym dwa w 2017 r. Łącznie złożono 2 103 wnioski o przyznanie pomocy. Pierwszy i trzeci nabór wniosków o przyznanie pomocy skierowane były wyłącznie do przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na przetwarzaniu lub wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych, a drugi i czwarty - do rolników, ich małżonków lub domowników, podejmujących wykonywanie działalności gospodarczej, tj. tzw. nabór tematyczny.

Do końca 2017 r. podpisano 417 umów na kwotę 646 386 485 zł, w tym 26 umów na kwotę 5 995 240 zł dla wniosków złożonych w naborach tematycznych. Najwięcej umów zostało podpisanych z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie przetwarzania i konserwowania owoców i warzyw – 93 umowy, produkcji wyrobów z mięsa – 66 umów oraz sprzedaży hurtowej zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt – 62 umowy.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z dofinansowaniem 133 operacji na łączną kwotę 132 943 565 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 120 783 893 zł). Płatności końcowe do końca 2017 r. otrzymało 52 beneficjentów. Łączna kwota przyznanego im dofinansowania wyniosła 55 130 579 zł.

Największa część zrealizowanych projektów realizowana była przez przedsiębiorstwa działające w sektorach produkcji wyrobów z mięsa oraz przetwórstwa mleka i wyrobu serów.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 typ operacji *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 47 700 000 euro (środki ogółem 74 964 639 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **53%**

Środki wypłacone (EFRROW) - **0%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzone oddzielnie w poszczególnych województwach w okresie od stycznia do października 2017 r. W województwach mazowieckim i świętokrzyskim przeprowadzono po dwa nabory, a w pozostałych województwach po jednym. Łącznie złożono 229 wniosków.

Podpisano 131 umów na kwotę środków EFRROW wynoszącą 106 575 675 zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 167 492 822 zł).

Do końca okresu sprawozdawczego w ramach typu operacji nie zrealizowano żadnej płatności.

- M09 - *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - 256 414 153 euro (środki ogółem - 402 976 824 euro).

Środki zakontraktowane, łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania (EFRROW) – **25%**

Zrealizowane płatności, wyłącznie zobowiązania z poprzedniego okresu programowania (EFRROW) – **11%**

Łącznie przeprowadzono dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2017 r. przeprowadzono drugi nabór. W ramach naborów złożono 197 wniosków o przyznanie pomocy. Do końca okresu sprawozdawczego wydano 130 decyzji przyznających pomoc, na kwotę 165 602 337 zł[1], które dotyczyły wniosków złożonych w pierwszym naborze. Wydane decyzje dotyczyły grup producentów rolnych obejmujących łącznie 1 061 członków.

Średnio grupa producentów, dla której wydano decyzję o przyznaniu pomocy, liczyła 8 członków.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności (łącznie z płatnościami zaliczkowymi) dla 93 beneficjentów na kwotę 4 926 268 zł (wszystkie płatności zrealizowano w roku sprawozdawczym).

Na koniec okresu sprawozdawczego występowały zobowiązania z poprzedniego okresu programowania wynikające z wydanych decyzji o przyznaniu pomocy w ramach działania 142 PROW 2007-2013. Zarejestrowane grupy producentów po otrzymaniu decyzji o przyznaniu pomocy w ramach PROW 2007-2013 mają prawo do składania pięciu wniosków o płatność, na podstawie których wydawane są decyzje o przyznaniu płatności.

Do końca okresu sprawozdawczego w ramach starych zobowiązań wydano 1 256 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 201 671 601 zł.[2] Do końca 2017 r. zrealizowano płatności dla 741 grup producentów rolnych na kwotę 196 363 772 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 78 713 149 zł). Grupy te obejmują łącznie 8 928 członków.

Średnio grupa producentów, która otrzymała płatność w ramach PROW 2014-2020 w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 liczyła 12 członków.

M16 - *Współpraca* – wybrane operacje

Limit środków dla działania w ramach celu szczegółowego 3A – środki EFRROW – 21 633 623 euro (środki ogółem – 33 999 093 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach – realizowany poprzez następujące działania:

Limit środków na cel szczegółowy 3B: środki EFRROW 202 261 195 euro, środki ogółem 317 870 808 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **1%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **0%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* została zdefiniowana na poziomie 0,01%. W ramach poddziałania 5.1, stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, nie zakończono realizacji żadnej operacji (wskaźnik celu został osiągnięty na poziomie 0%).

Działania realizujące cel 3B

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałania 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*

Limit środków dla działania w ramach celu szczegółowego 3B – środki EFRROW – 1 845 195 euro (środki ogółem – 2 899 882 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M05 - *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - 200 416 000 euro (środki ogółem 314 970 926 euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW) – **1%**

Środki wypłacone: **0%**

Poddziałanie 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*

W ramach poddziałania został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy w II połowie 2017 r. Łącznie złożono 306 wniosków, w tym 192 wnioski na operacje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF.

Do końca 2017 r. nie zawarto umów.

Poddziałanie 5.2 *Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i*

katastrof

W ramach poddziałania przeprowadzono pięć naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden na przełomie 2016 i 2017 r. oraz cztery nabory w 2017 r. Do dnia 31.12.2017 r. złożono 884 wnioski o przyznanie pomocy

Łącznie w ramach poddziałania podpisano 242 umowy na kwotę 7 229 568 zł. Największa część podpisanych umów dotyczyła przywracania potencjału rolnego zniszczonego w wyniku suszy (74%) i gradu (24%).

Do końca 2017 r. w ramach poddziałania nie zrealizowano żadnej płatności.

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4)

Limit środków na Priorytet 4: środki EFRROW 2 683 618 081 euro, środki ogółem 4 160 791 136 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **42%**

Środki wypłacone do końca 2017 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **31%**

Wskaźnik rezultatu *Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)* realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M10 i M11.

Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 2 504 000 ha, z czego do końca 2017 roku wsparciem objęto 1 854 969 ha, co wpłynęło na realizację ww. wskaźnika na poziomie 74%.

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 4:

4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy* wynosi 14,74% (co odpowiada powierzchni 2 130 000 ha). Do końca 2017 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 10,67% (wsparciem objęto powierzchnię 1 540 901 ha gruntów rolnych), co oznacza 72% zakładanej wartości docelowej.

Działania realizujące cel 4A

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2

Limit środków dla działania w ramach Priorytetu 4 – środki EFRROW – 7 381 049 euro (środki ogółem – 11 599 951 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M04 - Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.1 typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW i ogółem - 61 671 455 euro.

Środki zakontraktowane - **0%**

W ramach typu operacji został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy, na przełomie III i IV kwartału 2017 r. Łącznie złożono 2 194 wnioski.

Do końca roku sprawozdawczego nie zawarto umów.

- M10 - *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* - całe działanie

Limit środków dla działania: środki EFRROW 869 617 927 euro, środki ogółem 1 366 679 125 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **51%**

Zrealizowane płatności, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): 30%

W ramach działania zakończono trzy kampanie naboru wniosków, w ramach których na dzień 31 grudnia 2017 r. złożono:

- kampania 2015 – 14 014 wniosków nowych oraz 58 467 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020),
- kampania 2016 – 12 223 wniosków nowych, 13 068 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 52 436 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 16 113 wniosków nowych, 24 161 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 29 893 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013.

Do 31 grudnia 2017 r. łącznie wydano 157 664 decyzji przyznających płatność na kwotę 1 741 111 124 zł, w tym:

- 36 821 decyzji na kwotę 463 336 925 zł w ramach zobowiązań podjętych w PROW 2014-

2020;

- 120 843 decyzji na kwotę 1 277 774 199 zł w ramach zobowiązań kontynuacyjnych podjętych w ramach PROW 2007-2013.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności (bez uwzględnienia kwot podlegających windykacji, kwot dobrowolnych zwrotów oraz kwot wypłaconych w wyniku rozstrzygnięć odwołań z lat poprzednich, które są realizowane z budżetu PROW 2014-2020) wyniosła 1 751 025 914 zł (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 774 337 088 zł) i została przekazana 79 777 beneficjentom, w tym:

- 465 099 509 zł dla 24 326 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w PROW 2014-2020;
- 1 285 926 405 zł dla 56 977 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w poprzednim okresie programowania.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność wsparciem objęta została:

- powierzchnia 1 540 902 ha użytków rolnych (możliwe sumowanie powierzchni objętej jednoczesnym wsparciem w ramach niewykluczających się pakietów w ramach PROW 2007-2013), podczas gdy wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem wyniosła 1 362 567 ha,
- średnia liczba zwierząt w gospodarstwach – 78 937 sztuk fizycznych.

Do dnia 31 grudnia 2017 r. w ramach:

- pakietu 1 *Rolnictwo zrównoważone* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 478 666 304 zł dla 23 571 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 753 289 ha,
- pakietu 2 *Ochrona gleb i wód* PROW 2014-2020 i pakiet 8 *Ochrona gleb i wód* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 190 271 674 zł dla 23 715 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 254 388 ha,
- pakietu 3 *Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych* PROW 2014-2020 - zrealizowano płatności na kwotę 810 540 zł dla 354 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 260 ha,
- pakietu 4 *Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000* PROW 2014-2020 i pakietu 5 *Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 515 821 964 zł dla 22 589 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 249 953 ha,
- pakietu 5 *Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000* - zrealizowano płatności na kwotę 387 732 881 zł dla 20 175 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 193 085 ha,
- pakietu 6 *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 50 171 190 zł dla 3 870 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 44 584 ha,
- pakietu 7 *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 84 131 012 zł dla 3 014 gospodarstw, wsparciem objęto średnio 78 937 zwierząt w gospodarstwach (sztuk fizycznych),
- pakietu 3 *Ekstensywne trwałe użytki zielone* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 43 305 407 zł dla 8 499 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 45 332 ha,

- pakietu 9 *Strefy buforowe* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 114 942 zł dla 21 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 12 ha.

W ramach działania, 58 020 (73%) beneficjentów realizuje jeden pakiet, 18 372 (23%) beneficjentów realizuje dwa pakiety, 2 763 (3%) beneficjentów realizuje trzy pakiety. Pozostali beneficjenci (335) realizują od 4 do 6 pakietów.

- M13 - *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* - całe działanie (tylko w odniesieniu do zrealizowanych płatności)

Limit środków dla działania: środki EFRROW **1 261 969 444** euro, środki ogółem **1 983 293 170** euro.

Środki zakontraktowane (EFRROW): **38%**

Zrealizowane płatności (EFRROW): **37%** (wartość uwzględnia wszystkie zrealizowane płatności, bez uwzględnienia kwot podlegających windykacji i kwot dobrowolnych zwrotów).

W ramach działania M13, obejmującego wsparcie z tytułu gospodarowania na obszarach górskich (obszar ONW typu górskiego), obszarach innych niż obszary górskie charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (obszary ONW typu nizinnej strefy I i II) oraz innych obszarach charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW typu ze specyficznymi utrudnieniami), zostały zakończone trzy kampanie naboru wniosków, w ramach których na dzień 31 grudnia 2017 r. złożono:

- kampania 2015 – 748 409 wniosków,
- kampania 2016 – 751 772 wnioski,
- kampania 2017 – 750 945 wniosków.

Do końca grudnia 2017 r. w ramach przeprowadzonych kampanii naboru wniosków wydano:

- kampania 2015 – 739 217 decyzji o przyznaniu płatności ONW na kwotę 1 307 702 937 zł,
- kampania 2016 – 746 366 decyzji o przyznaniu płatności ONW na kwotę 1 320 072 133 zł,
- kampania 2017 – 426 984 decyzje o przyznaniu płatności ONW na kwotę 529 258 381 zł.

Dodatkowo w ciężar budżetu działania przeszło 798 wniosków złożonych w kampanii 2014 (w ramach PROW 2007-2013), przewidzianych do sfinansowania z budżetu PROW 2014-2020, dla których wydano 793 decyzje o przyznaniu płatności ONW na kwotę 3 915 619 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności w ramach działania M13 z PROW 2014-2020 oraz z tytułu zobowiązań z PROW 2007-2013 wyniosła 3 145 906 117 zł (w tym w 2017 r. wypłacono łącznie 1 110 654 206 zł). Kwota ta została przekazana dla 794 359 beneficjentów. Wsparciem w ramach działania na podstawie wydanych decyzji objętych zostało 7 506 821 ha użytków rolnych. Pomoc finansowa została skierowana głównie (89%) do gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania typu nizinnej (stref nizinnych I i II), 6% zrealizowanego wsparcia finansowego trafiło do gospodarstw

zakwalifikowanych do obszarów ze specyficznymi utrudnieniami, a pozostałe 5% zrealizowanej kwoty płatności przekazano gospodarstwom znajdującym się na gruntach wyznaczonych jako ONW typu górskiego.

4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* wynosi 14,37% (co odpowiada powierzchni 2 076 000 ha). Do końca 2017 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 10,36% (wsparcie objęto powierzchnię 1 496 058 ha gruntów rolnych), co oznacza 72% zakładanej wartości docelowej.

Działania realizujące cel 4B

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2,

Limit środków dla działania w ramach Priorytetu 4 – środki EFRROW – 7 381 049 euro (środki ogółem – 11 599 951 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M04 - Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.1 typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW i ogółem - 37 604 545 euro.

Środki zakontraktowane - **3%**

Środki wypłacone - **1%**

W ramach typu operacji został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy (w 2016 r.), w którym złożono 280 wniosków.

Podpisano 102 umowy na kwotę 4 015 260 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zakończono realizację 53 operacji, z tytułu których wypłacono łączną kwotę 2 034 614 zł.

Najwięcej operacji zrealizowano w gospodarstwach, w których głównym kierunkiem produkcji był chów i hodowla krów mlecznych – 47% operacji, chów i hodowla trzody chlewnej - 25% oraz produkcja mieszana – 21%.

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji wybudowali, przebudowali lub zakupili m. in.

zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę o objętości 2,8 tys. m³, zbiorniki do przechowywania pasz soczystych o objętości 2,5 tys. m³, a także płyty obornikowe o powierzchni 2,5 tys. m².

- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne - wybrane pakiety.

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 4A.

4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* wynosi 19,09% (co odpowiada powierzchni 2 758 000 ha). Do końca 2017 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 13,76% (wsparciem objęto powierzchnię 1 988 461 ha gruntów rolnych), co oznacza 72% zakładanej wartości docelowej.

Działania realizujące cel 4C

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2,

Limit środków dla działania w ramach Priorytetu 4 – środki EFRROW – 7 381 049 euro (środki ogółem – 11 599 951 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

- M10 - *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* - wybrane pakiety,

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 4A.

- M11 - *Rolnictwo ekologiczne* - całe działanie.

Limit środków dla działania: środki EFRROW 445 373 661 euro, środki ogółem 699 942 890 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): 44%

Zrealizowane płatności, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **22%**

W ramach działania zakończono trzy kampanie naboru wniosków, w ramach których na dzień 31 grudnia 2017 r. złożono:

- kampania 2015 – 4 367 wniosków nowych oraz 17 718 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2016 – 3 581 wniosków nowych, 3 978 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 12 982 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 4 010 wniosków nowych, 7 166 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 7 320 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013.

Do 31 grudnia 2017 r. łącznie wydano 40 917 decyzji przyznających płatność na kwotę 656 581 407 zł, w tym:

- 10 896 decyzji na kwotę 213 737 316 zł w ramach zobowiązań podjętych w PROW 2014-2020;
- 30 021 decyzji na kwotę 442 844 091 zł w ramach zobowiązań kontynuacyjnych podjętych w ramach PROW 2007-2013.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności w ramach działania M11 z PROW 2014-2020 oraz z tytułu ww. zobowiązań z PROW 2007-2013 wyniosła 662 822 847 zł płatności (bez uwzględnienia kwot podlegających windykacji, kwot dobrowolnych zwrotów oraz kwot wypłaconych w wyniku rozstrzygnięć odwołań z lat poprzednich, które są realizowane z budżetu PROW 2014-2020) i została przekazana 23 350 beneficjentom, w tym:

- 215 021 677 zł dla 7 218 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w PROW 2014-2020;
- 447 801 170 zł dla 17 685 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w poprzednim okresie programowania.

Kwota płatności zrealizowanych w okresie sprawozdawczym wyniosła 318 752 448 zł.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność ekologiczną wsparciem objęta została powierzchnia 522 185 ha użytków rolnych. Wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem – 477 095 ha.

Do dnia 31 grudnia 2017 r. w zakresie:

- upraw rolniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 1. i 7. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.1. i 2.2.), zrealizowano płatności na kwotę 415 459 335 zł dla 19 397 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 332 781 ha,
- upraw warzywnych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 2. i 8. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.5. i 2.6.), zrealizowano płatności na kwotę 95 556 839 zł dla 6 969 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 51 748 ha,
- upraw zielarskich, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 3. i 9. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.7. i 2.8.), zrealizowano płatności na kwotę 8 333 853 zł dla 432 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 5 993 ha,
- podstawowych upraw sadowniczych i jagodowych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.1.1, 4.1.2., 10.1.1. i 10.1.2. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.9. i 2.10.), zrealizowano płatności na kwotę 74 415 870 zł dla 4 984 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 31 432 ha,

- ekstensywnych upraw sadowniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.2 i 10.2 i PROW 2007-2013 wariant 2.11. i 2.12), zrealizowano płatności na kwotę 2 855 904 zł dla 604 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 2 497 ha,
- upraw paszowych na gruntach ornych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 5. i 11.), zrealizowano płatności na kwotę 40 015 118 zł dla 3 111 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 44 977 ha,
- trwałych użytków zielonych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 6. i 12. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.3 i 2.4), zrealizowano płatności na kwotę 26 185 928 zł dla 8 772 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 52 757 ha.

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5)

Limit środków na Priorytet 5: środki EFRROW 191 519 339 euro, środki ogółem 300 989 060 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r. (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **69%**

Środki wypłacone do końca 2017 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **18%**

Wskaźnik rezultatu *Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)* realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M08.

Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 82 000 ha, z czego do końca 2017 roku wsparciem objęto 75 062 ha, co wpłynęło na realizację ww. wskaźnika na poziomie 91,5%.

Cel szczegółowy realizowany w ramach Priorytetu 5:

5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* została zdefiniowana na poziomie 0,35% (co odpowiada powierzchni 82 000 ha). Do końca 2017 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 0,32% (wsparciem objęto powierzchnię 75 062 ha gruntów), co oznacza 91,5% wartości docelowej.

Działanie realizujące cel 5E

- M08 - *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*

W ramach działania M08 PROW 2014-2020 realizowane jest tylko poddziałanie *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*. Do dnia 31 grudnia 2017 r. zakończono trzy kampanie naboru wniosków, w ramach których złożono:

- kampania 2015 – 1 101 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesienie oraz 15 981 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020) i PROW 2007-2013,
- kampania 2016 – 902 wnioski o przyznanie wsparcia na zalesienie, 69 wniosków o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 798 wniosków kontynuacyjnych o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 24 587 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 812 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesienie, 81 wniosków o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 1 569 wniosków kontynuacyjnych o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 23 609 wniosków o wypłatę płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013.

Dodatkowo w ciężar budżetu działania M08 przeszły 93 wnioski o przyznanie pomocy na zalesianie (wnioski pierwszoroczne) oraz 268 wniosków o wypłatę pomocy na zalesianie (wnioski kontynuacyjne) złożonych w kampanii 2014 roku w ramach PROW 2007-2013, przewidzianych do sfinansowania z budżetu PROW 2014-2020.

Do końca grudnia 2017 r. w ramach działania wydano 1 538 decyzji (dotyczą tylko nowych wniosków o wsparcie na zalesienie w ramach PROW 2014-2020) w sprawie przyznania wsparcia na zalesienie, w tym w ramach: kampanii 2015 – 836 decyzji, kampanii 2016 – 701 decyzje, kampanii 2017 – 1 decyzja.

Ponadto zostały wydane 52 decyzje w sprawie przyznania pomocy na zalesianie dla wniosków złożonych w PROW 2007-2013 w kampanii 2014 roku, sfinansowanych z budżetu PROW 2014-2020.

Dodatkowo, w ramach kampanii 2016, wydano 835 decyzji przyznających premie pielęgnacyjne i premie zalesieniowe.

Na podstawie wydanych decyzji oraz wniosków kontynuacyjnych zrealizowano płatności w kwocie 233 262 377 zł dla 16 434 beneficjentów (w tym w 2017 r. wypłacono kwotę 113 944 313 zł), w tym w ramach zobowiązań:

- PROW 2014-2020 wypłacono łączną kwotę 19 215 260 zł dla 1 103 beneficjentów,
- PROW 2007-2013 wypłacono łączną kwotę 110 561 825 zł dla 9 181 beneficjentów,
- PROW 2004-2006 wypłacono łączną kwotę 103 485 292 zł dla 7 467 beneficjentów.

Do dnia 31 grudnia 2017 r. z budżetu PROW 2014-2020 wsparto grunty o powierzchni 75 061,90 ha, w tym w ramach:

- zobowiązań PROW 2004-2006 – 52% (38 788,84 ha),

- zobowiązań PROW 2007-2013 – 46% (34 297,57 ha),
- zobowiązań PROW 2014-2020 – 2% (1 975,49 ha).

Zgodnie z informacjami zawartymi w złożonych wnioskach, podział upraw leśnych założonych w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, przedstawiał się następująco:

- uprawy mieszane – 62%,
- uprawy iglaste (z ponad 75% udziałem gatunków iglastych) – 25%,
- uprawy liściaste (z ponad 75% udziałem gatunków liściastych) – 13%.

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6)

Limit środków na Priorytet 6: środki EFRROW 1 408 967 296 euro, środki ogółem 2 214 312 896 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **51%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **10%**

Środki EFRROW wypłacone do końca 2017 r.: **8%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 6:

6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Limit środków na cel szczegółowy 6A: środki EFRROW 305 016 196 euro, środki ogółem 479 359 101 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **5%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **0,1%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem* została zdefiniowana na poziomie 16 550 miejsc pracy. W ramach poddziałania 6.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, nie zakończono realizacji żadnej operacji - nie utworzono żadnego miejsca pracy.

Działanie realizujące cel 6A

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej - poddziałanie 6.2 Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*

W ramach poddziałania zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków. Nabory zostały przeprowadzone w okresie sprawozdawczym.

Łącznie złożono 1 724 wnioski o przyznanie pomocy (wszystkie w pierwszym naborze; w drugim, który dotyczył wyłącznie obszarów wyznaczonych w związku ze zwalczaniem ASF, nie został złożony żaden wniosek).

Do końca 2017 r. wydano 1 060 decyzji przyznających pomoc na kwotę 106 000 000 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z częściowym dofinansowaniem 24 operacji na kwotę 1 920 000 zł (wszystkie płatności zostały zrealizowane w okresie sprawozdawczym).

6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Limit środków na cel szczegółowy 6B: środki EFRROW 1 103 951 100 euro, środki ogółem 1 734 953 795 euro.

Środki zakontraktowane do końca 2017 r.: **64%**

Środki wypłacone do końca 2017 r.: **13%**

Środki EFRROW wypłacone do końca 2017 r.: **10%**

Wskazane w PROW 2014-2020 wartości docelowe dla wskaźników celu:

- *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju* został zdefiniowany na poziomie 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 72,77%, co oznacza 125% zakładanej wartości docelowej. Wybrane do realizacji strategie rozwoju lokalnego dotyczą obszaru zamieszkałego przez 20 158 762 osób.
- *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* został zdefiniowany na poziomie 5,41%. Wskaźnik celu *Procent ludności wiejskiej (...)* do końca 2017 roku został osiągnięty na poziomie 3,37%, co oznacza 62% zakładanej wartości docelowej. Szacuje się, że z ulepszonej infrastruktury w ramach operacji zakończonych w działaniu 7 korzystać będzie 933 tys. osób.
- *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* został zdefiniowany na poziomie 5 943 miejsc pracy. Do końca 2017 roku został osiągnięty na poziomie 5%. W ramach poddziałania 19.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, utworzono 278 miejsc pracy.

Działania realizujące cel 6B

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.2 *Wsparcie*

inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)

Typ operacji *Budowa lub modernizacja dróg lokalnych*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 329 531 770 euro (środki ogółem 517 887 427 euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW) – **85%**

Środki wypłacone – (EFRROW): **26%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy są przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Do końca roku sprawozdawczego po jednym naborze przeprowadzono we wszystkich szesnastu województwach – w roku sprawozdawczym nie przeprowadzono naborów. Łącznie dotychczas złożono 4 537 wniosków o przyznanie pomocy, których łączna kwota znacząco przekroczyła dostępny limit środków. Podpisano 1 918 umów na kwotę środków EFRROW wynoszącą 1 186 025 672 zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 1 863 941 123 zł).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z dofinansowaniem 888 operacji na łączną kwotę 580 336 970 zł (w tym 369 268 410 zł ze środków EFRROW), z czego 561 678 962 zł wypłacono w okresie sprawozdawczym.

Zakończono realizację 843 operacji, realizowanych przez 565 różnych jednostek samorządowych, w tym 483 gmin i 82 powiatów. W ramach zakończonych operacji wypłacono łącznie 553 479 416 zł, w tym 352 178 949 zł ze środków EFRROW.

Typ operacji *Gospodarka wodno-ściekowa*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - 239 700 982 euro (środki ogółem 376 710 643 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **99%**

Środki wypłacone (EFRROW) - **0,08%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy były przeprowadzane oddzielnie we wszystkich województwach, w okresie od października 2016 r. do lutego 2017 r.. Łącznie złożono 1 696 wniosków o przyznanie pomocy, których łączna kwota znacząco przekroczyła dostępny limit środków.

Podpisano 737 umów na kwotę środków EFRROW wynoszącą 996 031 185 zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 1 565 348 461 zł).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano jedną płatność związaną z częściowym dofinansowaniem operacji na kwotę 1 232 944 zł, w tym 784 522 zł ze środków EFRROW.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 - typy operacji *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne i Kształtowanie przestrzeni publicznej*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach ww. typów operacji.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.6 *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (...)*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach poddziałania.

- M19 - *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - 467 668 000 euro (środki ogółem - 734 980 355 euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW) – **40%**

Zrealizowane płatności (EFRROW) – **4%**

Poddziałanie 19.1 *Wsparcie przygotowawcze*

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzone we wszystkich województwach w lipcu 2015 r. Łącznie LGD złożyły 301 wniosków o przyznanie pomocy. Podpisano 299 umów na kwotę 37 180 000 zł.

Realizacja poddziałania została zakończona. Zrealizowano płatności na kwotę 37 156 680 zł dla 299 LGD. Środki te zostały przeznaczone na koszty związane z bieżącą obsługą lokalnej społeczności przez poszczególne LGD w początkowym okresie wdrażania Programu (do dnia ogłoszenia konkursów na wybór strategii rozwoju lokalnego).

Wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

W ostatnim kwartale 2015 r. we wszystkich województwach ogłoszone zostały konkursy na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Do konkursów o wybór lokalnych strategii rozwoju wyłącznie w zakresie strategii realizowanych poprzez PROW 2014-2020 przystąpiło 300 LGD. Rozstrzygnięcie konkursów i zawarcie umów z lokalnymi grupami nastąpiło w 2016 r.

W związku z rozdysponowaniem w grudniu 2017 r. dodatkowych środków finansowych na wybór

strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, zostały zawarte 2 dodatkowe umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanych przez społeczność (umowy ramowe) z LGD.

Łącznie umowy ramowe w zakresie strategii realizowanych poprzez PROW 2014-2020 zawarto z 292 LGD, w tym z 272 wcześniej istniejącymi i 20 nowoutworzonymi grupami.

Na realizację operacji wspierających realizację wybranych lokalnych strategii rozwoju w umowach ramowych przewidziano 712 605 678 euro, w tym 81% na poddziałanie 19.2. LGD realizują lokalne strategie rozwoju na łącznym obszarze 2 239 gmin zamieszkałym przez około 20,2 mln ludzi.

Poddziałanie 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Pierwsze nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały uruchomione przez LGD w II połowie 2016 r. (terminy naborów wniosków ustalane są odrębnie przez poszczególne LGD). Do końca 2017 r. złożono 14 115 wniosków o przyznanie pomocy[3]. Podpisano (w ramach zobowiązań 2014-2020) 4 690 umów na kwotę 651 268 180 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności w ramach zobowiązań 2014-2020 związane z dofinansowaniem 2 052 operacji na łączną kwotę 134 010 125 zł (wszystkie płatności zrealizowano w okresie sprawozdawczym). Zakończono realizację 295 operacji, z tytułu których dokonano płatności na kwotę 27 027 694 zł - w tym 294 operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD i 1 projekt własny LGD.

Najwięcej operacji dotyczyło inwestycji związanych z podejmowaniem działalności gospodarczej - 199 operacji, budowy lub przebudowy infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej - 40 operacji oraz rozwijania działalności gospodarczej - 27 operacji.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe związane z dofinansowaniem 63 operacji na łączną kwotę 5 046 681 zł.

Poddziałanie 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania

Nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania rozpoczął się w październiku 2016 r. i ma charakter ciągły (trwa do 2021 r.). Do końca 2017 r. złożono 48 wniosków o przyznanie pomocy i podpisano (w ramach zobowiązań 2014-2020) 22 umowy na kwotę 3 783 603 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności związane z dofinansowaniem 14 operacji dotyczących przygotowania i realizacji projektów współpracy na łączną kwotę 823 055 zł (wszystkie płatności zrealizowano w okresie sprawozdawczym).

Zrealizowano płatności końcowe dotyczące 2 operacji związanych z przygotowaniem projektów współpracy. Z tego tytułu przekazano pomoc w kwocie 44 100 zł.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe związane z dofinansowaniem 4 operacji na łączną kwotę 970 158 zł.

Poddziałanie 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*

W II kwartale 2016 r. zostały przeprowadzone nabory wniosków o przyznanie pomocy we wszystkich województwach. Podpisano 272 umowy na kwotę 124 592 711 euro (w przeliczeniu około 534,7 mln zł) ze wszystkimi LGD, które złożyły wnioski o przyznanie pomocy.

W ramach poddziałania zrealizowano płatności (łącznie z płatnościami zaliczkowymi) związane z dofinansowaniem 272 operacji na łączną kwotę 180 029 958 zł, w tym w okresie sprawozdawczym wypłacono kwotę 483 000 zł.

[1] Szacowana kwota środków przewidzianych do wypłat z budżetu PROW 2014-2020 do 2022 r.

[2] Liczba i kwota decyzji przyznających płatność uwzględnia decyzje wydane dla wniosków o płatność złożonych do końca 2015 r., dla których płatności realizowane są z budżetu PROW 2014-2020.

[3] Dane te dotyczą wniosków przekazanych przez LGD do samorządów województw.

Cel szczeg.	Wskaźnik celu	Wartość docelowa	Wartość na koniec 2017 r.	Procent realizacji wartości docelowej
1A	<i>Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020</i>	1,4%	0%	0%
1B	<i>Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klasy, projekty pilotażowe...)</i>	90	0	0%
1C	<i>Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013</i>	261 811	0	0%
2A	<i>Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją</i>	2,97%	0,13%	4%
2B	<i>Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich</i>	1,91%	0,003%	0,16%
3A	<i>Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup / organizacji producentów</i>	4,12%	1,2%	29%
3B	<i>Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem</i>	0,01%	0%	0%
4	<i>Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)</i>	2 504 000 ha	2 177 402 ha	87%
4A	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobraz</i>	14,74%	10,67%	72%
4B	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej</i>	14,37%	10,36%	72%
4C	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby</i>	19,09%	13,76%	72%
5	<i>Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)</i>	82 000 ha	75 062 ha	92%
5E	<i>Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla</i>	0,35%	0,32%	92%
6A	<i>Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem</i>	16 550	0%	0%
6B	<i>Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju</i>	58,19%	72,77%	125%
6B	<i>Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury</i>	5,41%	3,37%	62%
6B	<i>Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)</i>	5 943	278	5%

Tabela 1. Realizacja wskaźników celu

1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F

Wskaźniki ram wykonania, tzw. „milestones”, są wskazane na poziomie UE, a ich wartości docelowe zostały oszacowane i zawarte w rozdziale 7 PROW 2014-2020 „Opis ram wykonania”.

W wyniku wejścia w życie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 2018/276, zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 215/2014, wprowadzono możliwość pomiaru celów ram wykonania na poziomie operacji rozpoczętych.

Strona polska zdecydowała, że w ramach sprawozdania za 2017 rok pomiar wskaźników będzie dokonany według dotychczasowego sposobu, tj. na poziomie operacji zakończonych (w ramach działań wieloletnich wartości mierzone są w odniesieniu do zrealizowanych płatności).

W ramach **Priorytetu 2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami** określono w Programie dwa wskaźniki.

1. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW 2014-2020) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (2A) + liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z PROW 2014-2020 na rzecz planu rozwoju działalności/inwestycji dla młodych rolników (2B)

Cel końcowy na 2023 r. - **73 515**

Cel pośredni na 2018 r. - **6 535**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **2 070 (31,7% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się gospodarstwa wsparte w ramach operacji typu: *Modernizacja gospodarstw rolnych* oraz *Premie dla młodych rolników*.

2. Całkowite wydatki publiczne P2 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **4 618 410 340**

Cel pośredni na 2018 r. - **542 201 374**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **83 670 245 (15,4% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach operacji typu:

- *Modernizacja gospodarstw rolnych;*
- *Restrukturyzacja małych gospodarstw;*

- *Premie dla młodych rolników;*
- *Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa;*
- *Scalanie gruntów;*
- *Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych;*

oraz w nieznacznym stopniu w ramach działań: *Transfer wiedzy i działalność informacyjna i Współpraca.*

W ramach **Priorytetu 3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie** ustanowiono 3 wskaźniki ram wykonania, w tym jeden alternatywny.

1. Całkowite wydatki publiczne P3 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **1 559 610 914**

Cel pośredni na 2018 r. - **345 453 817**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **63 483 078 (18,4% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim całkowite wydatki publiczne w ramach operacji typu:

- *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów (z uwzględnieniem wydatków na zobowiązania z PROW 2007-2013);*

- *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;*

- *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*

oraz w ramach działań:

- *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych;*

- *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych;*

- *Transfer wiedzy i działalność informacyjna;*

- *Współpraca.*

2. Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)

Cel końcowy na 2023 r. - **180**

Cel pośredni na 2018 r. – **18**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **0 (0% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się gospodarstwa rolne w ramach operacji typu *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej*.

3. Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A) – wskaźnik alternatywny

Cel końcowy na 2023 r. - **59 776**

Cel pośredni na 2018 r. – **27 838**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **15 338 (55,1% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim operacje realizowane w ramach działania *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* oraz *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* (z uwzględnieniem operacji dla których wypłacane są zobowiązania z PROW 2007-2013) oraz w nieznacznym stopniu w ramach typów operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* oraz *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*.

W ramach **Priorytetu 4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem** określono w Programie trzy wskaźniki, w tym jeden alternatywny, który osiągnął zakładany cel pośredni na 2018 r.

1. Całkowite wydatki publiczne P4 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **4 160 899 209**

Cel pośredni na 2018 r. - **1 668 104 493**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **1 290 727 648 (77,4% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim całkowite wydatki publiczne w ramach działań:

- *Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne;*

- *Rolnictwo ekologiczne;*

- *Płatności ONW*

i uwzględniają one wydatki na zobowiązania z PROW 2007-2013.

W niewielkim stopniu na wskaźnik ten wpływają wydatki publiczne w ramach typów operacji: *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN* oraz *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* i w ramach działania *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*.

2. Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) +

poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 504 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **1 752 800**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. - **1 854 969 (105,8% celu pośredniego)***

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty rolne w ramach działań:

- *Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne;*

- *Rolnictwo ekologiczne*

(z uwzględnieniem gruntów rolnych wspartych w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013).

*Podana w części tabelarycznej wartość 1 678 896,04 określa powierzchnię gruntów rolnych, do której wypłacono pomoc w roku sprawozdawczym. Wartość wskaźnika 1 854 969 określa sumę całkowitej powierzchni fizycznej gruntów wspieranych w ramach DRŚK i RE (poddziałanie 11.1 i 11.2), do których wypłacono płatności w okresie od początku realizacji Programu do końca grudnia 2017, a więc także powierzchnię wspieraną w roku 2015, 2016, dla której zakończono 5-letnie zobowiązania. Ww. metoda była zastosowana do wyliczenia celu pośredniego i celu końcowego w polskim PROW 2014-2020.

3. Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* (art. 31) – wskaźnik alternatywny

Cel końcowy na 2023 r. - **7 296 652**

Cel pośredni na 2018 r. - **5 837 322**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. - **7 502 973 (128,5% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty rolne w ramach działania *Płatności ONW* (z uwzględnieniem gruntów rolnych wspartych w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013).

W ramach **Priorytetu 5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu** określono w Programie dwa wskaźniki, z których jeden dotyczący powierzchni gruntów został już osiągnięty.

1. Całkowite wydatki publiczne P5 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **300 997 069**

Cel pośredni na 2018 r. - **90 299 121**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **54 300 360 (60,1% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach działania *Zalesianie i tworzenie*

terenów zalesionych i uwzględniają one wydatki na zobowiązania z PROW 2007-2013 oraz z PROW 2004-2006.

2. Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)

Cel końcowy na 2023 r. - **82 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **57 400**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **75 062 (130,8% celu pośredniego)***

*W tabeli F podana wartość 2 032,93 określa powierzchnię wspieraną w ramach zobowiązań podjętych w PROW 2014-2020. Wartość wskaźnika 75 062 określa sumę całkowitej powierzchni fizycznej wspieranej z budżetu PROW 2014-2020 łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów Programowania. Ww. metoda była zastosowana do wyliczenia celu pośredniego i celu końcowego w polskim PROW 2014-2020.

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty w ramach działania *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* (z uwzględnieniem zobowiązań z PROW 2007-2013 i PROW 2004-2006) i zakładany cel pośredni został już osiągnięty.

W ramach **Priorytetu 6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich** określono w Programie trzy wskaźniki, z których jeden dotyczący liczby ludności na obszarze lokalnej grupy działania został już osiągnięty.

1. Całkowite wydatki publiczne P6 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 214 370 077**

Cel pośredni na 2018 r. - **369 135 492**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **146 983 156 (39,8% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach działania:

- *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich;*

- *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (z uwzględnieniem wydatków na zobowiązania z PROW 2007-2013);*

- oraz w ramach typu operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej.*

2. Liczba operacji wspieranych w celu poprawy podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (cele szczegółowe 6B i 6C)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 740**

Cel pośredni na 2018 r. - **638**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **843 (132,2% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się zrealizowane operacje w ramach działania *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich*.

3. Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B)

Cel końcowy na 2023 r. - **16 120 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **16 120 000**

Wartość osiągnięta na koniec 2017 r. – **20 158 762 (125,1% celu pośredniego)**.

Wskaźnik dotyczący liczby ludności na obszarze lokalnej grupy działania został już osiągnięty.

1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie]

1.f) W stosownych przypadkach — wkład w strategię makroregionalną i strategię morską

Jak określono w rozporządzeniu (UE) nr 1303/2013 art. 27 ust. 3 dotyczący "Treści programów", art. 96 ust. 3 lit. e) dotyczący "Treści, przyjęcia i zmiany programów operacyjnych w ramach celu 'Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia'", art. 111 ust. 3 i art. 111 ust. 4 lit. d) dotyczący "Sprawozdań z wdrażania w ramach celu 'Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia'" oraz załącznik 1 sekcja 7.3 dotyczący "Wkładu głównych programów w strategię makroregionalną i strategię morską", program ten ma wkład w strategię makroregionalną lub strategię morską:

- Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego
- Strategia UE na rzecz regionu Dunaju (EUSDR)
- Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego (EUSAIR)
- Strategia UE na rzecz regionu alpejskiego (EUSALP)
- Strategia na rzecz regionu Oceanu Atlantyckiego (ATLSBS)

1.g) Currency rate used for conversion AIR (non EUR countries)

--

2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem

W roku 2017 nie wprowadzono zmian w Planie Ewaluacji zawartym w rozdziale 9 Programu.

2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji)

Plan ewaluacji na 2017 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za ewaluację programu oraz zatwierdzony przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym rocznym planem ewaluacji w 2017 roku:

1. Zrealizowano badanie ewaluacyjne „Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez Lokalne Grupy Działania w ramach podejścia Leader wdrażanego w PROW 2014-2020”

Badanie realizowane w terminie listopad 2016 r. – maj 2017 r. przez firmę EGO s.c.

2. Zrealizowano badanie ewaluacyjne „Ocena rezultatów wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2016”

Badanie realizowane w terminie luty – maj 2017 r. przez konsorcjum w składzie: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB oraz Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB.

Badanie realizowane w związku z koniecznością odpowiedzi w sprawozdaniu rocznym za 2016 rok na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014. Wyniki badania oraz wnioski i rekomendacje zostały przekazane służbom KE w sprawozdaniu rocznym z realizacji PROW 2014-2020 za rok 2016 – przedłożonym KE w czerwcu 2017 roku.

3. Zrealizowano badanie „Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020”

Badanie realizowane w terminie październik - grudzień 2017 r. przez firmę ECORYS Polska sp. z o. o.

4. Rozpoczęto realizację badania „Ewaluacja bieżąca kryteriów wyboru projektów PROW 2014-2020”

Badanie realizowane w trzech etapach, w terminie lipiec 2017 r. - maj 2018 r. przez firmę ECORYS Polska sp. z o. o.

Inne działania z zakresu ewaluacji, podjęte w 2017 roku:

1. Przedstawiciele IZ aktywnie uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach Grupy Ekspertów ds. Monitorowania i Ewaluacji WPR oraz warsztatach organizowanych przez HELPDESK przy Komisji Europejskiej.

2. Zorganizowano spotkanie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020 (GZE). Celem spotkania było zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez instytucję zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2018 rok. Ponadto członkowie GZE mieli możliwość w trybie roboczym opiniowania projektów raportów ewaluacyjnych z badań realizowanych w 2017 roku.

3. Przedstawiciele IZ w trybie roboczym współpracowali z przedstawicielami Krajowej Jednostki Ewaluacji (odpowiedzialnej za koordynację działań z zakresu ewaluacji na poziomie Polityki Spójności i Umowy Partnerstwa). Współpraca dotyczyła w głównej mierze wymiany doświadczeń i wiedzy z zakresu ewaluacji.

2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji)

W ramach zabezpieczenia danych gromadzonych przez podmioty wdrażające i agencję płatniczą instytucja zarządzająca w miarę uruchamiania kolejnych działań PROW 2014-2020 opracowywała kolejne aktualizacje formularzy sprawozdań tygodniowych, miesięcznych, śródrocznych oraz rocznych składanych przez te podmioty. Instytucja zarządzająca na bieżąco uczestniczyła w procesie opiniowania wzorów wniosków o przyznanie pomocy, umów oraz wzorów wniosków o płatność, pod kątem zabezpieczenia w ww. formularzach niezbędnych danych na potrzeby monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020 oraz ich spójności.

Instytucja zarządzająca monitorowała stan prac prowadzonych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w związku z koniecznością zapewnienia pełnej funkcjonalności systemów informatycznych wspierających wdrażanie działania M19 (LEADER) z uwzględnieniem aspektu zapewnienia lokalnym grupom działania dostępu do danych dotyczących realizacji operacji wdrażanych w ramach działania.

2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	EGO s.c.
Tytuł	Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez Lokalne Grupy Działania w ramach podejścia Leader wdrażanego w PROW 2014-2020
Streszczenie	Celem badania było dokonanie kompleksowej oceny systemów monitoringu i ewaluacji LSR, w tym przegląd założeń monitoringu i ewaluacji przyjętych w Lokalnych Strategiach Rozwoju, ocena adekwatności przyjętych w LSR założeń wobec zakresu zadań LGD, ocena gotowości LGD do prowadzenia monitoringu i ewaluacji LSR.
URL	http://www.minrol.gov.pl/content/download/61514/337819/version/1/file/Raport%20koncowy_Ewaluacja_LGD_7_04.pdf

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB oraz Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB
Tytuł	Ocena rezultatów wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2016
Streszczenie	Badanie realizowane w związku z koniecznością odpowiedzi w sprawozdaniu rocznym za 2016 rok na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 (rozdział VII sprawozdania z realizacji PROW 2014-2020 za 2016, składanego KE w roku 2017).
URL	http://www.minrol.gov.pl/content/download/62403/342669/version/1/file/Raport_ocena_PROW_IERIGZ_IUNG_ost.pdf

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	ECORYS sp. z o.o.

Tytuł	Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020
Streszczenie	Głównym celem badania było określenie wartości bazowej i docelowej oraz ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania wskazanych w Strategii. Cel główny realizowany był poprzez trzy cele szczegółowe: wskazanie możliwych wartości bazowych i docelowych wskaźników rezultatu i oddziaływania, ocena ich kompletności, skuteczności, trafności, istotności oraz użyteczności; Wskazanie dodatkowych/ alternatywnych wskaźników rezultatu i oddziaływania; Dokonanie oceny sposobu pomiaru oraz wskazanie alternatywnych sposobów pomiaru wraz z prognozą jego skuteczności i efektywności.
URL	http://www.minrol.gov.pl/content/download/64582/353749/version/1/file/Ocena%20wskaźników%20Strategii%20komunikacji%20PROW%20FINAL%2014.12.2017%20r.%20(1).pdf

2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji

1. Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez Lokalne Grupy Działania w ramach podejścia Leader wdrażanego w PROW 2014-2020.

Główne wnioski z badania:

Rozwiązania organizacyjne, procedury i potencjał LGD w zakresie systemu monitorowania i ewaluacji

LGD planują średnio realizację 18 badań ewaluacyjnych, co jest bardzo dużą liczbą. Szczególnie w kontekście niewielkich zasobów ludzkich – średnio tylko 2 osoby zaangażowane w 30% w monitoring i ewaluację. LGD dysponują również bardzo niewielkimi zasobami finansowymi – średnie planowane wydatki na ewaluację to ok. 15 tys. PLN (na cały okres programowania).

Stosunkowo duży udział LGD deklaruje posiadanie doświadczenia w zleceniu ewaluacji (71%) bądź samodzielnej realizacji badania (47%). Jednak weryfikacja raportów z badań każe na te dane patrzeć z rezerwą.

Logika interwencji i poprawność metodyczna w systemie wskaźników

Kształt systemu monitoringu LGD jest w dużej mierze zależny od rozwiązań systemowych. Jednym z odgórnych założeń było stworzenie listy obowiązkowych wskaźników monitoringu, które miały zostać umieszczone w strategiach i pozwalać na agregację danych na wyższe poziomy (województwa, kraju). Poza wskaźnikami obowiązkowymi, LGD mogły wprowadzać dodatkowe wskaźniki, pozwalające na mierzenie postępu i efektów realizacji LSR. Jednakże w praktyce realizację tego celu utrudnia wiele problemów w funkcjonowaniu system monitoringu. Do najważniejszych możemy zaliczyć:

- wybiórcze zamieszczenia wskaźników obowiązkowych w LSR i ich dowolne modyfikacje;
- niejednoznaczne nazwy i brak definicji wskaźników obowiązkowych;
- skomplikowany system sprawozdawania wskaźników z pominięciem LGD (beneficjenci raportujący wskaźniki bezpośrednio do samorządów województw); niespójność dokumentów dotyczących wdrażania LEADER-a;
- brak systemu informatycznego;
- brak możliwości agregacji wskaźników fakultatywnych.

W ramach badania przeprowadzono analizę poprawności sformułowanych celów i wskaźników oraz relacji pomiędzy nimi. W większości strategii prawidłowo zdefiniowano relację pomiędzy celami ogólnymi, celami szczegółowymi i przedsięwzięciami, choć nie uniknięto również błędów. Należy zwrócić uwagę, że niektóre cele były niepoprawne metodycznie (np. zbyt ogólne, nieprecyzyjne). Błędy te skutkowały także trudnością z odpowiednim przypisaniem wskaźników do celów. Najłatwiejsze było to na najniższym poziomie, czyli określenie wskaźników produktu. Trudniejsze dla LGD okazało się prawidłowe zdefiniowanie wskaźników rezultatu i oddziaływania.

Założenia w zakresie ewaluacji

Do najczęściej wskazywanych tematów ewaluacji LSR można zaliczyć: stopień osiągnięcia celów i

wskaźników a następnie realizacja budżetu i przedsięwzięć. W obszarze funkcjonowania LGD najczęściej planowane są badania działań pracowników biura LGD i ogólniej funkcjonowanie biura, a także organów LGD. Zakresy tematów są formułowane jednak zbyt ogólnie. W zdecydowanej większości przypadków zakresom tematycznym nie towarzyszą konkretne pytania badawcze (82%), ani wskaźniki (89%). W połowie LSR kryteria ewaluacyjne nie zostały jednoznacznie przypisane do poszczególnych przedmiotów badań.

Około połowie LGD udało się zaplanować prawidłowo moment realizacji wszystkich bądź większości badań. Najczęściej popełnianym błędem przez pozostałe była zbyt duża częstotliwość ewaluacji.

Zdecydowana większość LGD deklaruje wykorzystanie ewaluacji, jednak wykorzystanie to jest rozumiane wąsko, jako informowanie społeczeństwa i wspieranie sprawozdawczości dla nadrzędnych instytucji (urząd marszałkowski i MRiRW). Równocześnie najczęściej wskazywanymi typami wiedzy, której ma dostarczyć ewaluacja była wiedza o mechanizmach wspierania rozwoju poprzez LSR – która powinna służyć głównie nauce oraz wiedza o skutecznym wdrażaniu.

Na podstawie wyników i wniosków z badania powstał podręcznik monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju, którego celem jest dostarczenie informacji, praktycznych wskazówek, a także przykładowych narzędzi dotyczących monitorowania i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR). Pierwsza część podręcznika przybliży podstawowe definicje i pojęcia z obszaru ewaluacji i monitoringu, wskazując na jego podstawowe funkcje w sposób wydobywający praktyczne znaczenie analizowanych pojęć. Druga merytoryczna część podręcznika poświęcona jest zagadnieniom monitoringu LSR i zawiera szczegółowy opis wskaźników, które są sprawozdawane w ramach podejścia LEADER przez beneficjentów, ale także stanowią część systemu monitoringu LSR. Część trzecią tworzą praktyczne wskazówki dotyczące realizacji procesu ewaluacji, zarówno w formie ewaluacji zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Podręcznik zawiera również wzory narzędzi przydatnych w procesie ewaluacji i monitoringu.

Najważniejsze rekomendacje z badania zostały ujęte w formie obowiązkowych Wytycznych dla Lokalnych Grup Działania (Wytyczne nr 5/3/2017 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020).

2. Ocena rezultatów wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2016

Szczegółowe wyniki badania wraz z rekomendacjami - zgodnie z przepisami UE zawarte zostały w sprawozdaniu rocznym z realizacji PROW 2014-2020 za rok 2016 (przedłożonym KE w czerwcu 2017 roku).

Główne wnioski z badania:

- Działania PROW 2014-2020 potencjalnie silnie przyczynią się do realizacji założonego celu 2A, tj. poprawy wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw, w szczególności poprzez zwiększenie ich udziału w rynku i zróżnicowanie produkcji rolnej. Wniosek ten płynie przede wszystkim z oceny logiki interwencji (bezpośredni wpływ na realizację celu wykazano dla 8 działań/poddziałów/operacji). Cele tych działań są spójne z celem szczegółowym 2A. Pozytywny wpływ na jego realizację ma także wysokość budżetu. Środki finansowe w tym zakresie są znaczące i stanowią ok. 28,5% ogółu środków PROW 2014-2020. Ocena wpływu na osiągnięcie wskazanego celu głównego była niemożliwa ze względu na niską reprezentatywność grupy beneficjentów (do końca 2016 roku zakończono jedynie 20 operacji z zakresu modernizacji

gospodarstwach rolnych).

- PROW 2014-2020 przyczynia się do realizacji celu 2B, tj. wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności do wymiany pokoleń. Przyjęta logika interwencji jest odpowiednia dla realizacji założonego celu i sprzyja podejmowaniu działalności rolniczej przez młode osoby dysponujące odpowiednimi kwalifikacjami, choć równocześnie z danych statystycznych wynika, że rolnicy w Polsce należą do najmłodszych w Europie. Do końca 2016 roku nie zakończono żadnej operacji w poddziałaniu 6.1, jednak z oceny przyjętych kryteriów dostępu oraz „biznes planów” wynika, że można oczekiwać polepszenia struktury powierzchniowej gospodarstw rolnych, a także poprawy systemu nawożenia, gospodarowania glebą i zwiększenia uczestnictwa rolników w unijnych i krajowych systemach jakości.
- Interwencje PROW 2014-2020 przyczyniają się do realizacji celu 3A, tj. poprawy konkurencyjności objętych wsparciem producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym przez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe. Realizacji celu 3A służy wspieranie: kształcenia zawodowego, działań informacyjnych i promocyjnych, nowych uczestników systemów jakości, przetwórstwa i marketingu produktów rolnych, inwestycji w targowiska, tworzenia grup i organizacji producentów, współpracy w ramach grup EPI. Podział środków między instrumenty wsparcia mające wpływ na realizację celu 3A jest właściwy biorąc pod uwagę zróżnicowane potrzeby rozwojowe w sektorze rolno-spożywczym, jednocześnie nie zawsze odpowiada potrzebom beneficjentów. Ze względu na zupełnie początkową fazę realizacji Programu nie jest możliwe określenie (w oparciu o dane liczbowe), jaki wpływ wywierają realizowane działania na konkurencyjność i zintegrowanie producentów z rynkiem.
- Interwencje PROW 2014-2020 przyczyniają się do realizacji celu 4A, tj. wspierają odbudowę, zachowanie i zwiększanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej i stan europejskich krajobrazów. Przyjęty schemat interwencji ma charakter kompleksowy i wieloaspektowy. Dla większości działań powiązanych z celem szczegółowym 4A nie zidentyfikowano ryzyka związanego z ich realizacją. Dzięki realizacji PRŚ, PRŚK i RE gospodarstwa charakteryzujące się wyższym poziomem intensywności produkcji (a to one głównie wdrażają te pakiety) ograniczyły poziom negatywnej presji na środowiskowo przyrodnicze.
- Interwencje PROW 2014-2020 wspierają poprawę stanu gospodarki wodnej, w tym gospodarki nawozami i pestycydami, tj. realizację celu 4B. Schemat interwencji, oparty na realizacji działań: transfer wiedzy i działalność informacyjna, inwestycje w środki trwałe, systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, rolnośrodowiskowo-klimatyczne, rolnictwo ekologiczne oraz płatności ONW, jest logiczny i spójny. Wykazano, że odsetek gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami w 2016 roku (4B) obejmował 1 260 283 ha, stanowiąc 8,7% UR w Polsce. Poprawa gospodarki wodnej następuje poprzez działania ukierunkowane na ekstensyfikację produkcji na terenach cennych przyrodniczo oraz wspieranie zrównoważonych metod produkcji, szczególnie poprzez Pakiet Rolnictwo Zrównoważone i Pakiet Ochrona Gleb i Wód. W gospodarstwach wdrażających ww. pakiety zaobserwowano wyższy w strukturze upraw udział roślin strączkowych pożądaną z punktu widzenia racjonalizacji gospodarki nawozowej oraz niższe nakłady na zakup nawozów mineralnych.
- Interwencje PROW 2014-2020 przyczyniają się do realizacji celu 4C, tj. wspierają zapobieganie

erozji gleb oraz wspierają poprawę gospodarowania glebą. Przyjęty schemat interwencji charakteryzuje kompleksowość i wielokierunkowość podejścia do osiągnięcia założonego celu, co wyraża się m.in. mnogością działań bezpośrednio i pośrednio wpływających na jego osiągnięcie. Powierzchnia objęta PRŚ i DRŚK w latach 2015-2016 była jednak zmienna, zróżnicowana regionalnie i nie zawsze optymalna z punktu widzenia rzeczywistych potrzeb ochrony w zakresie zapobiegania erozji i poprawy gospodarowania glebą. Ze wsparcia finansowego najczęściej korzystali rolnicy z dużych gospodarstw (w których łatwiej uzyskać efekt skali) w województwach Polski zachodniej i północnej. Wsparciem finansowym do pakietu 2 Ochrona gleb i wód w roku 2016 objęto 1,1% gruntów zagrożonych erozją wodną w kraju. W województwach o największym zagrożeniu erozją (małopolskie i podkarpackie) i największych potrzebach ochrony gleb przed jej skutkami odsetek wynosi odpowiednio 0,5 i 0,2%. Wdrażanie Pakietu 2. Ochrona gleb i wód na obszarach o niskiej zawartości próchnicy było na poziomie podobnym gruntów zagrożonych erozją. W skali kraju w roku 2015 pakietem tym objętych było 1,8 % gruntów, a w roku 2016 areał ten zmniejszył się do 1,4%. W roku 2016 w stosunku do roku 2015 zmniejszyła się powierzchnia gruntów objętych wsparciem do rolnictwa ekologicznego.

- Osiągnięcie celu 5E, jakim jest ochrona węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie, bezpośrednio związane jest z realizacją programów: zalesień, rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz ekologicznego. Przyjęty schemat interwencji jest logiczny i spójny, a wymienione interwencje są w stanie partycypować w pochłanianiu CO₂ oraz ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych. Kwota środków finansowych przeznaczonych na realizację zalesień jest większa niż w poprzednich programach. Sytuację tę należy tłumaczyć koniecznością zagwarantowania środków do obsługi zobowiązań zalesieniowych z PROW 2004-2006 i 2007-2013 oraz potrzebą zapewnienia środków dla potencjalnych beneficjentów nowych zalesień realizowanych w ramach PROW 2014-2020. W ogólnej kwocie dystrybuowanej w ramach celu 5E przeważa wkład województw o większych potrzebach zalesieniowych i z większym udziałem gleb szczególnie podatnych na straty węgla organicznego, dzięki czemu zalesienia lepiej przyczyniają się do realizacji celu 5E. Z PROW 2014-2020 zalesiono dotychczas około 86,9% docelowej powierzchni gruntów, a wskaźnik rezultatu wyniósł 0,3% (przy wartości docelowej – 0,35%). Sekwestracja CO₂ z atmosfery w skali roku dla zalesień wspieranych dotychczas w ramach PROW 2014-2020 stanowi około 0,2% krajowej emisji gazów cieplarnianych w 2014 roku. Równocześnie stanowi ona 2,4% pochłaniania CO₂ z krajowego sektora LULUCF i 2,3% pochłaniania CO₂ z podsektora gruntów leśnych będącego częścią krajowego sektora LULUCF. Wysoka jest także powierzchnia użytków rolnych przyczyniająca się do ochrony węgla organicznego poprzez zapobieganie mineralizacji substancji organicznej w glebie (1 610 471 ha), która stanowi około 11,3% użytków rolnych użytkowanych będących w ewidencji ARiMR i około 8,6% potencjalnych użytków rolnych w Polsce.
- Interwencje PROW 2014-2020 wspierały realizację celu 6B, tj. lokalny rozwój na obszarach wiejskich poprzez działania z zakresu wsparcia podstawowych usług i odnowę wsi oraz w ramach inicjatywy LEADER. Przyjęty schemat interwencji jest logicznie spójny i kompleksowy. Również dystrybucja środków finansowych, także regionalna, oraz kryteria dostępu są adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb i pozwalają na osiągnięcie celu 6B. Skuteczne są także sposoby identyfikacji i eliminacji ryzyka. Interwencje w ramach PROW 2014-2020 wspierają lokalny rozwój na obszarach wiejskich, jednak skala oraz ocena tego wsparcia będzie możliwa najwcześniej w 2019 r.

Szczegółowe wyniki badania wraz z rekomendacjami - zgodnie z przepisami UE zawarte zostały w sprawozdaniu rocznym za rok 2016 (przedłożonym KE w czerwcu 2017 roku).

3. Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020

- System wskaźników Strategii komunikacji PROW 2014-2020 wymaga ulepszenia. Obecnie obserwuje się pomieszczenie kategorii wskaźników; nie zawsze poszczególne mierniki są przypisane w sposób odpowiedni do wskaźników konkretnego rzędu (produktu, rezultatu, oddziaływania). Jest to szczególnie dotkliwe w przypadku wskaźników produktu, które określono jako niemożliwe do modyfikacji na tym etapie wdrażania Strategii komunikacji PROW 2014-2020, a równocześnie stanowią one zestawienie produktów (np. konferencje), rezultatów (np. uczestnicy konferencji) czy wręcz wskaźników znajdujących się na pograniczu miar rezultatu i oddziaływania (np. słuchalność/oglądalność audycji, programów, spotów). Wykonawca starał się przyjąć podejście, w którym traktuje obowiązującą listę wskaźników produktu za niezmienną i w nawiązaniu do niej proponuje modyfikacje wskaźników rezultatu i oddziaływania jako konkretne rekomendacje z badania; równocześnie jednak informacyjnie podkreśla się, jakie zmiany byłyby pożądane także w tych sferach, które na ten moment nie są możliwe do objęcia aktualizacjami.
- Wskaźniki na ogół są adekwatne oraz w większości istotne dla właściwego pomiaru działań związanych z realizacją dokumentu. Badanie ujawniło jednak, że system nie jest kompletny. Dotyczy to zwłaszcza wskaźników rezultatu, których jest zdecydowanie zbyt mało, a co jest szczególnie widoczne przy zestawieniu z dwukrotnie liczniejszymi wskaźnikami oddziaływania (wskaźnikami wyższego rzędu).
- Większość wskaźników jest mierzalna, choć w kilku przypadkach lepszą mierzalność zapewniłoby pewne doprecyzowanie wskaźników. Największe trudności może sprawiać pomiar wskaźników związanych z działalnością mediów, ich gromadzenie jest również relatywnie kosztowne.

Wszystkie kanały i narzędzia komunikacji znajdują odzwierciedlenie w obecnym systemie wskaźników. Jednocześnie trzeba zauważyć, że o uzyskaniu informacji o postępach realizacji Strategii nie świadczy jedynie dopasowanie wskaźników do kanałów i narzędzi komunikacji, ale przede wszystkim odpowiednie odniesienie do celów i zadań dokumentu. W tym przypadku informacje z pewnych zakresów nie mogą zostać zebrane w oparciu o istniejące wskaźniki. Należy zwiększyć liczbę wskaźników rezultatu, zaś wskaźniki oddziaływania powiązać z celami Strategii komunikacji PROW 2014-2020, czyniąc je narzędziem pomiaru ich osiągnięcia.

2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

data/okres	08/05/2017 - 07/06/2017
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat dyskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Cykl ośmiu dwudniowych warsztatów pozwalających na podniesienie kompetencji w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność realizowany jako część, wdrażanej w ramach Planu Operacyjnego KSOW 2016-2017, operacji pt. „Rozwijanie kompetencji i sieci kontaktów LGD dla zapewnienia prawidłowej realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w latach 2014-

	2020”
Łącznie organizator działania/wydarzenia	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich
Wykorzystane kanały informacji/format	Prezentacja/warsztaty/dyskusja
Rodzaj odbiorców docelowych	Przedstawiciele lokalnych grup działania
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	178
URL	-

data/okres	15/12/2017
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat dyskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	Celem spotkania było zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2018 rok.
Rodzaj odbiorców docelowych	Członkowie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	15
URL	-

data/okres	27/06/2017
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat dyskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020

Łącznie działania/wydarzenia	organizator	MRiRW
Wykorzystane informacji/format	kanaly	Prezentacja wyników badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2017 roku / dyskusja na temat głównych wniosków i rekomendacji
Rodzaj odbiorców docelowych		Członkowie KM PROW 2014-2020
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	liczba	77
URL		-

2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)(...)) Każda LGD powinna umieścić w LSR wszystkie wskaźniki obowiązkowe, tak aby móc monitorować realizację operacji w wybranych przez nią obszarach tematycznych. Dla ujednoczenia systemu proponuje się umieszczenie w każdej LSR jednolitego wzoru tabeli ze wskaźnikami obowiązkowymi.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona poprzez publikację Wytycznych nr 5/3/2017 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020) Obecny katalog celów Strategii oraz jej działań nie jest optymalny. Implikuje to również problem dla systemu wskaźników, który w niewystarczającym stopniu im odpowiada. Modyfikacja celów i działań zapisanych w Strategii połączona z jednoczesnymi pracami nad listą wskaźników.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja zostanie uwzględniona w aktualizacji Strategii Komunikacji PROW 2014-2020. W trakcie realizacji – projekt zmian zaakceptowany przez Ministra.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność(...)) Większość LGD sformułowało zbyt rozbudowane, nierealne założenia w zakresie ewaluacji realizacji LSR. Rekomenduje się ograniczenie planów ewaluacyjnych do dwóch typów aktywności: corocznej wewnętrznej refleksji klasyfikującej się jako ewaluacja on-going i realizowanej jednokrotnie w formie zewnętrznego zlecenia ewaluacji ex-post (podsumowującej, realizowanej w 2020, najpóźniej w 2021 r.)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. Wydano Wytyczne nr 5/3/2017 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego

	kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, które zobowiązują LGD do realizowania corocznie wewnętrznej refleksji w formie ewaluacji on-going oraz realizacji przez wszystkie LGD ewaluacji ex-post LSR.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)(...)) Brak metryk wskaźników, zwłaszcza jednoznacznych definicji i sposobu pomiaru wskaźników obowiązkowych stanowi kluczowy problem systemu monitoringu LEADER-a.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. W stworzonym Poradniku zaproponowano metryki wskaźników obowiązkowych. Przeprowadzono szkolenia dla LGD z zakresu monitorowania i ewaluacji LSR.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)(...)) Analiza dokumentacji związanej z realizacją LEADER-a ukazała, że nie zachowano jej spójności. W zakresie wskaźników obowiązkowych pojawiają się rozbieżności między zapisami. Dokumentacja i stosowane wytyczne wymagają ujednolicenia, tak aby do wszystkich odbiorców (LGD, beneficjentów) docierały spójne i jednoznaczne informacje.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. Wydano Wytyczne nr 5/3/2017 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, które zobowiązują LGD od uspołnienienia zapisów LSR w przedmiotowym zakresie.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020) Zaproponowane wskaźniki na wszystkich poziomach nie są optymalne w świetle analizy SMART oraz nie opisują wystarczająco celów strategii.
---	--

nawiasie).	
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja zostanie uwzględniona w aktualizacji Strategii Komunikacji PROW 2014-2020. W trakcie realizacji – projekt zmian zaakceptowany przez Ministra.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	(Ocena wskaźników rezultatu i oddziaływania Strategii komunikacji PROW 2014-2020) Opis obecnych wskaźników produktu nie jest wystarczający, co sprawia, że są one mniej konkretne i gorzej mierzalne. Stworzenie opisu wskaźników produktu w np. formie tabeli.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja zostanie uwzględniona w aktualizacji Strategii Komunikacji PROW 2014-2020. W trakcie realizacji – projekt zmian zaakceptowany przez Ministra.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

3. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA

3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu

W 2017 roku opublikowanych zostało 11 nowych rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz 31 nowelizacji rozporządzeń MRiRW dotyczących Programu, w tym rozporządzenia dotyczące poszczególnych działań, poddziałań lub typów operacji.

Ponadto opublikowane zostały 3 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów przyznające akredytację agencji płatniczej w zakresie operacji typu *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*, działania *Współpraca* oraz poddziałania *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze*, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zmian klimatycznych i katastrof. Tym samym, agencja płatnicza uzyskała wymaganą akredytację dla wszystkich instrumentów wsparcia w ramach Programu, których dotyczy wymóg akredytacji.

W 2017 r. wydane zostały 4 wytyczne Ministra RiRW dotyczące wdrażania działania *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* – dotyczące: zasad dokonywania wyboru operacji przez lokalne grupy działania, weryfikacji poprawności realizacji zobowiązań LGD określonych w umowie ramowej, monitoringu i ewaluacji oraz jednolitego i prawidłowego wykonywania zadań przez LGD.

W ramach zapewnienia skutecznej realizacji Programu instytucja zarządzająca w okresie sprawozdawczym opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

W 2017 r. odbyły się dwa posiedzenia Komitetu: 27 czerwca i 22 listopada.

W roku 2017 r. KM PROW 2014-2020 przyjął 25 uchwał w sprawie zmian PROW 2014-2020.

Najbardziej istotne, z punktu widzenia wdrażania oraz warunków dostępu do wsparcia, zmiany objęte propozycją modyfikacji PROW 2014-2020 obejmują:

- 1) zwiększenie limitu pomocy z 300 000 zł do 500 000 zł. – w przypadku rolników składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych w ramach typu operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*,
- 2) wprowadzenie nowego rodzaju beneficjenta, tj. podmiotu, który rozpoczyna, bądź prowadzi działalność przetwórczą w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD). Beneficjent niniejszego typu operacji będzie mógł otrzymać wsparcie do 100 000 zł w ramach typu operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*,
- 3) rozszerzenie katalogu beneficjentów o ubezpieczonych w KRUS w pełnym zakresie na wniosek (dotychczas z mocy ustawy), w typach operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej* oraz *Restrukturyzacja małych gospodarstw*; ponadto planuje się w rozporządzeniu, dotyczącym *Restrukturyzacji małych gospodarstw*, skrócenie do 2 miesięcy wymogu ubezpieczenia w KRUS,
- 4) rezygnacja z kryterium ograniczającego dostęp do pomocy wyłącznie dla wnioskodawców, którzy pracują w niewielkim gospodarstwie rolnym o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro w typie operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*,
- 5) utworzenie nowego, odrębnego obszaru wsparcia w ramach działania *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów*, umożliwiającego wsparcie lasów prywatnych w wieku 11-60 lat, które

nie przynoszą znaczących dochodów, a jednocześnie wymagają pewnych nakładów finansowych w celu utrzymania ich w dobrej kondycji,

6) wyodrębnienie nowego przedmiotu operacji w ramach działania *Współpraca*, ukierunkowanego na tworzenie i rozwój krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, dotyczącego wsparcia wertykalnej i horyzontalnej współpracy między podmiotami uczestniczącymi w łańcuchu dostaw żywności,

7) zmiana warunków dostępu do pomocy w typie operacji *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* dla rolników, prowadzących produkcję trzody chlewnej na obszarach wyznaczonych w związku z występowaniem afrykańskiego pomoru świń (ASF). Proponuje się, aby pomoc mogła być przyznawana rolnikom prowadzącym produkcję świń na ww. obszarze na poziomie co najmniej 50 sztuk świń (dotychczas 300 sztuk). Proponuje się również rozszerzenie zakresu kosztów kwalifikowalnych o urządzenia do dezynfekcji.

Do końca okresu sprawozdawczego proponowane modyfikacje nie zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską.

Ponadto Komitet w dniu 27 czerwca 2017 r. zatwierdził sprawozdanie z wdrażania PROW 2014-2020 za 2016 rok.

W ramach Komitetu działają trzy grupy, tj.: Grupa Robocza do spraw efektywności PROW 2014-2020, Grupa Robocza do spraw Ochrony Środowiska i Klimatu oraz do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Spotkanie Grupy Roboczej do spraw efektywności PROW 2014-2020 miało miejsce w dniu 30 maja 2017 r. Podczas posiedzenia omówiono stan realizacji PROW 2014-2020 oraz przedstawiono i omówiono informacje związane z realizacją zasady N+3 oraz związanych z tym kwestiami dotyczącymi wydatkowania w poszczególnych latach środków finansowych, jak również prognozy dotyczące realizacji ram wykonania PROW 2014-2020. Na posiedzeniu Grupy przeanalizowano główne powody odrzucenia wniosków, skalę zjawiska, problemy występujące na etapie ich weryfikacji oraz przyczyny niezadowolającego zainteresowania poszczególnymi działaniami PROW 2014-2020.

Grupa Robocza rekomendowała:

- stałe monitorowanie ram wykonania oraz realizacji zasady n+3;
- przeprowadzenie pogłębionej analizy procesu wdrażania i dokumentów aplikacyjnych dla instrumentów wsparcia PROW 2014-2020. Wynikiem analizy będzie materiał analityczny obejmujący rekomendacje zmian, których celem ma być uproszczenie procesu wdrażania, w tym aplikowania i dokumentów aplikacyjnych w zakresie poszczególnych instrumentów wsparcia PROW 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca zorganizowała odpowiednie zespoły w skład których weszli przedstawiciele wnioskodawców i beneficjentów Programu, ODR-ów, LGD, Izb Rolniczych, grupy ds. efektywności wdrażania PROW 2014-2020, samorządów województw, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Centrum Doradztwa Rolniczego oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach przeprowadzonych cykli seminariów.

W ramach grupy miały miejsce następujące spotkania:

- Warsztaty z zakresu oceny wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 4.2 "Wsparcie

inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój" objętego PROW 2014-2020;

- Spotkanie warsztatowe nt. przyznawania pomocy w ramach typu operacji "Modernizacja gospodarstw rolnych" PROW 2014-2020;
- Spotkanie warsztatowe dot. przyznawania pomocy w ramach poddziałania "Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz „Młodych rolników" PROW 2014-2020.

W 2017 r. odbyło się jedno spotkanie Grupy Roboczej do spraw Ochrony Środowiska i Klimatu. Miało ono miejsce w dniu 16 listopada .

W trakcie spotkania przedstawiono:

- propozycję wprowadzenia do PROW 2014-2020 nowego poddziałania leśnego: *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska* wraz z założeniami odnośnie kształtu tego działania;
- planowane zmiany PROW 2014-2020 dotyczące: Pakietu 1 *Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego* (uelastycznienie wymogów w zakresie dywersyfikacji upraw) i Pakietu 6 (rozszerzenie listy upraw wspieranych o proso);
- propozycję korekty zapisu PROW 2014-2020 dotyczącego ONW;
- propozycje zmiany wartości niektórych wskaźników monitorowania.

Grupa Robocza do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność odbyła jedno posiedzenie w dniu 27 czerwca 2017 r. przed posiedzeniem KM PROW 2014-2020. Podczas spotkania były omawiane następujące tematy:

- bieżący stan wdrażania RLKS;
- kontrole w LGD – jakie wnioski, ustalenia;
- kamienie milowe – podsumowanie zmian w umowie ramowej;
- informacja o planowanych cyklach seminariów warsztatowych;
- informacja o stanie prac nad pakietem Omnibus.

W listopadzie 2017 r. odbyło się roczne spotkanie przeglądowe PROW 2014-2020 z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz instytucji zarządzającej, podczas którego omówione zostały kwestie dotyczące instrumentów finansowych, nowej delimitacji ONW, ram wykonania PROW 2014-2020. Przedstawione zostały także informacje dotyczące strategii komunikacji oraz funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

W 2017 roku prowadzone były prace przygotowawcze służące aktualizacji i rozszerzeniu zakresu pierwotnej oceny ex-ante celowości zastosowania instrumentów finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wynikiem prowadzonych w 2017 r. prac było zawarcie na początku 2018 r. umowy doradczej z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym, na podstawie której do końca czerwca 2018 r. ww. aktualizacja ex-ante zostanie dokonana.

Najważniejsze zmiany w stosunku do pierwotnej oceny mają dotyczyć zwiększenia wkładu PROW 2014-2020 w instrument finansowy z 25 mln euro do 50 mln euro oraz rozszerzenia pierwotnie wyznaczonego

katalogu potencjalnych odbiorców ostatecznych instrumentu o przedsiębiorstwa z sektora przetwórstwa rolnego oraz duże gospodarstwa rolne.

3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości

uproszczone formy kosztów ¹, wskaźnik zastępczy obliczony automatycznie

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w alokacji na PROW łącznie [%] ²	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej alokacji na PROW (łącznie) ³
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00	49,51	10,46

¹ Uproszczone formy kosztów należy rozumieć jako koszty jednostkowe/zryczałtowane stawki/kwoty ryczałtowe (art. 67 ust. 5) RWP, w tym szczególne metody EFRROW na podstawie lit. e) tego artykułu, takie jak kwoty ryczałtowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej, płatności zryczałtowane dla organizacji producentów oraz koszty jednostkowe związane z obszarem i zwierzętami.

² obliczone automatycznie z wersji programu działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18.

³ Obliczone automatycznie z deklaracji wydatków działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18

uproszczone formy kosztów, na podstawie konkretnych szczegółowych danych państw członkowskich [fakultatywne]

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w alokacji na PROW łącznie [%]	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej alokacji na PROW (łącznie)
RWP łącznie art. 67 ust. 1 lit. b), c), d) + art. 67 ust. 5 lit. e)	8 697 556 814,00		
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00		

zarządzanie elektroniczne dla beneficjentów [fakultatywne]

	finansowanie z EFRROW [%]	odpowiednie operacje [%]
wnioski o wsparcie		
wnioski o płatność		
kontrole i zgodność		
monitorowanie i składanie sprawozdań do IZ/AP		

Średnie terminy otrzymania płatności przez beneficjentów [fakultatywne]

[dni] W stosownych przypadkach, terminy płatności państw członkowskich na rzecz beneficjentów	[dni] Średni czas płatności na rzecz beneficjentów	Uwagi

--	--	--

4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU

4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania

4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci)

W 2017 r. podjęto następujące działania mające na celu umożliwienie i usprawnienie realizacji zadań KSOW przez jednostki wchodzące w skład jej struktury organizacyjnej oraz poprawienie jej funkcjonowania.

W 2017 r. strukturę KSOW tworzyły następujące jednostki:

1. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – jako instytucja zarządzająca, realizująca niektóre zadania na poziomie krajowym;
2. Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA – fundacja, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa – jako jednostka centralna, realizująca główną część zadań na poziomie krajowym;
3. 16 samorządów województw – jako jednostki regionalne, realizujące zadania na poziomie województw;
4. 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego – jako jednostki realizujące w województwach zadania polegające na wspieraniu innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, wykonywane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadania polegające na współpracy w ramach sieci EPI;
5. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie – jako jednostka koordynująca realizację zadań polegających na wspieraniu innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, wykonywanych w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadań polegających na współpracy w ramach sieci EPI.

Oprócz ww. podmiotów zadania realizowały również, na poziomie województw, wojewódzkie grupy robocze jako organy opiniotawczo-doradcze oraz, na poziomie krajowym, Grupa Robocza ds. KSOW jako organ pomocniczy.

Ponadto zadania KSOW w zakresie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych na temat PROW 2014-2020 w ramach planu komunikacyjnego realizowane były przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 16 samorządów województw, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Agencję Rynku Rolnego (od dnia 1 września 2017 r. przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, po zniesieniu tej Agencji).

Operacje w ramach dwuletniego planu operacyjnego realizowali również partnerzy KSOW w ramach konkursu nr 1/2017 ogłoszonego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Instytucja zarządzająca, tj. Minister RiRW, przy pomocy Ministerstwa RiRW sprawowała nadzór nad wszystkimi ww. jednostkami i podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań KSOW pod względem wykonywania tych zadań zgodnie z przepisami prawa, PROW 2014-2020 i planem działania KSOW.

W dniu 17 stycznia 2017 r. Minister RiRW wydał rozporządzenie w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, które weszło w życie z dniem 25 stycznia 2017 r. (ww. rozporządzenie zastąpiło rozporządzenie z dnia 30 września 2015 r.). Rozporządzenie określa szczegółowy zakres zadań jednostki centralnej, jednostek regionalnych, Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie i wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie funkcjonowania KSOW oraz sposób wykonywania tych zadań, a także tryb opracowywania i zmiany planu działania, jego zakres i sposób jego realizacji, tryb opracowywania i zmiany dwuletniego planu operacyjnego oraz jego zakres, a także szczegółowe warunki, kryteria i tryb wyboru operacji partnerów KSOW.

Z dniem 9 maja 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, na podstawie której minister właściwy do spraw rozwoju wsi może upoważnić w drodze rozporządzenia do pełnienia funkcji jednostki centralnej wyłącznie jednostkę sektora finansów publicznych, a Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA pełniła tę funkcję do dnia 31 grudnia 2017 r.

W dniu 12 września 2017 r. Minister RiRW wydał rozporządzenie w sprawie upoważnienia Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie do pełnienia funkcji jednostki centralnej krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. Od tego dnia CDR zapewnia funkcjonowanie KSOW na poziomie krajowym.

4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania

Analiza efektów realizacji działań objętych Planem działania KSOW na lata 2014-2020 w ujęciu finansowym według stanu na 31.12.2017 roku

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 listopada 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. 2017 poz. 2261) określiło nowe wysokości limitów dla poszczególnych jednostek zaangażowanych w działania KSOW oraz w realizację działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020.

W tabeli 1 przedstawiono zbiorcze zestawienie wydatków, uwzględniając koszty funkcjonowania w stosunku do limitów określonych w ww. rozporządzeniu w podziale na poszczególne jednostki wdrażające wg stanu na dzień 31 grudnia 2017. Do przeliczenia określonych w euro wysokości limitów przyjęto kurs PLN/EURO = 4,1476. Wykres 1 obrazuje procentowe wykorzystanie limitu przez poszczególne jednostki.

Zakładając równy podział alokacji na poszczególne lata, po 2,5 letnim okresie realizacji wykorzystanie powinno oscylować w okolicach 35% alokacji. W przypadku jednostek regionalnych KSOW wykorzystanie waha się od niewiele ponad 21% do ponad 38% w przypadku kujawsko-pomorskiej jednostki regionalnej. Średni poziom wykorzystania wśród samorządów wynosi 28,4%, co uwzględniając czas na przygotowanie do wdrażania należy uznać za wynik niewiele odbiegający od zakładanego. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku ARiMR – 25,5% wykorzystania.

Wcześniej wymieniane rozporządzenie zwiększyło limity dostępnych środków o: ponad 100% w przypadku Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego, prawie 300% w przypadku Centrum

Doradztwa Rolniczego w Brwinowie w związku z przejściem od 1 stycznia 2018 r. zadań Jednostki Centralnej KSOW oraz 370% dla MRiRW. Zwiększenie limitów spowodowało stosunkowo niewielkie wykorzystanie alokacji przez te jednostki: 12,1% przez CDR, średnio 17,4% przez WODR-y i 12,8% przez MRiRW.

Ogółem w ramach schematu II Pomocy technicznej PROW 2014-2020 wydatkowano prawie 85 mln zł, co stanowi 20,5% całego limitu.

Plan działania KSOW na lata 2014-2020

Dane zawarte w sprawozdaniu obejmują operacje zrealizowane w ramach dwóch Planów operacyjnych KSOW, na lata 2014-2015 i 2016-2017. Szczegółowe dane dotyczące liczby i kwot operacji pokazano w tabeli 2.

W okresie sprawozdawczym Partnerzy KSOW zrealizowali 637 operacji na kwotę prawie 17,6 mln zł przy 1030 operacjach własnych, zrealizowanych przez jednostki wdrażające. Średni koszt jednej operacji wyniósł 32 tys. zł.

W tabeli 3 i na wykresie 2 przedstawiono wykorzystanie środków w podziale na Działania KSOW. Dotychczas nie zrealizowano żadnych operacji ze środków działania 1 *Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020*- zadania finansowane są z innych środków. Natomiast zadania określone w działaniu 7 *Współpraca z Europejską Siecią na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich* jednostki wsparcia sieci realizują ze środków przeznaczonych na funkcjonowanie KSOW i za wyjątkiem dwóch operacji MRiRW, nie są one objęte finansowaniem z planu działania.

Najwięcej środków, prawie 14 mln zł (25,6%), zostało przeznaczony na działanie 13 *Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, co przekłada się również na największą liczbę operacji zrealizowanych w ramach tego działania - 408. Następne w kolejności są działanie 8 *Plan komunikacyjny PROW 2014-2020* i działanie 10 *Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą*, na które przeznaczono po ponad 10 mln zł, odpowiednio 19,7% i 18,9% środków.

Plan komunikacyjny

W okresie objętym sprawozdaniem w ramach działania 8 *Plan komunikacyjny PROW 2014-2020* zrealizowano 367 operacji na kwotę ponad 10,5 mln złotych. Na wykresie 4 przedstawiono procentowy udział środków wydatkowanych w działaniu 8 w stosunku do całości planu operacyjnego. Nie uwzględnia on ARIMR oraz KOWR, obie te jednostki realizują tylko operacje w ramach Planu komunikacyjnego. W okresie objętym sprawozdaniem pięć jednostek regionalnych (lubelska, małopolska, opolska, śląska i świętokrzyska) nie osiągnęło zakładanego 10% limitu. Najwięcej środków na to działanie przeznaczyło Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (38,4%) i mazowiecka jednostka regionalna (27,3%).

Operacje Partnerów KSOW

W przypadku jednostek regionalnych i instytucji zarządzającej, po odjęciu środków przeznaczonych na

Plan komunikacyjny, operacje zrealizowane przez Partnerów KSOW powinny stanowić przynajmniej 60% wydatkowanych środków w całym okresie wdrażania. W ramach Planu operacyjnego 2016-2017 tylko dwie jednostki regionalne spełniły wymagany próg udziału operacji partnerskich. Były to JR woj. łódzkiego i śląskiego. Szczegółowe dane dotyczące wszystkich jednostek zostały pokazane na wykresie 5. Niski procent udziału operacji realizowanych przez Partnerów KSOW występujący na poziomie centralnym wynika z anulowania konkursu dla Partnerów w 2016 roku oraz wykorzystania środków przeznaczonych na konkurs w 2017 roku na poziomie 20%.

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) realizuje swoje operacje w ramach dwóch działań - działania 2 *Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich* oraz działania 5 *Poszukiwanie Partnerów KSOW do współpracy w ramach Działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy*. Przeznaczone na te działania środki powinny rozkładać się po równo.

W okresie objętym sprawozdaniem Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie i 9 Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego znacznie (ponad 60%) przekracza obowiązujący próg na działanie 2. W skrajnym przypadku – Świętokrzyski ODR – na działanie 5 przeznaczył tylko 8,8% wydatkowanych środków, realizując jedną operację przy ośmiu zrealizowanych w ramach działania 2.

W zakresie całego SIR-u w ramach działania 2 zrealizowano 208 operacji, a w ramach działania 5 zrealizowano 71 operacji. Procentowy stosunek poniesionych kosztów w ramach działania 2 i 5 wynosi odpowiednio 65,1% do 34,9%.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i kwot operacji zrealizowanych w ramach SIR wykazano w tabeli 4, natomiast procentowy udział kosztów operacji realizowanych w ramach działania 2 i 5 obrazuje wykres 6.

Operacje Partnerów KSOW powinny stanowić co najmniej 40% środków przeznaczonych na działanie 5 *Poszukiwanie Partnerów KSOW do współpracy w ramach Działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy w całym okresie wdrażania*.

W okresie sprawozdawczym w działaniu 5 zrealizowano 7 operacji Partnerów KSOW na kwotę 375,7 tys. zł przy 64 operacjach własnych na kwotę 2 040,6 tys. zł. Operacje Partnerów KSOW stanowią 15,5% wszystkich operacji zrealizowanych w ramach tego działania. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz 9 WODR-ów dotychczas nie wybrało do realizacji żadnej operacji partnerskiej. Pozostałe WODR-y zrealizowały po jednej operacji Partnera KSOW. Pomimo szeroko prowadzonej akcji promującej możliwość realizacji operacji w ramach działania 5, Partnerzy KSOW nie wykazywali większego zainteresowania tym działaniem. Szczegółowe dane dotyczące udziału partnerów KSOW w działaniu 5 w poszczególnych jednostkach pokazuje wykres 7.

Efekty realizacji działań dwuletniego planu operacyjnego w ujęciu ilościowym (wskaźniki

monitorowania zgodne ze Wspólną Statystyką Sieci w UE)

W ramach Planu działania zrealizowano przedsięwzięcia skierowane do różnorodnych odbiorców, w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich, rolników, jak również konsumentów produktów i usług oferowanych na polskiej wsi.

Od początku realizacji Planu działania (2,5 roku) jednostki zaangażowane w realizację KSOW brały udział w blisko 2900 wydarzeniach regionalnych, 417 krajowych i 73 międzynarodowych, w których uczestniczyło 7,7 mln osób. Przez wydarzenia rozumiane są konferencje, seminaria, szkolenia i inne wydarzenia tematyczne, a także wydarzenia o charakterze promocyjnym takie jak targi, wystawy, eventy plenerowe, które współorganizowała sieć lub w trakcie których sieć zorganizowała stoiska informacyjne. Duża liczba uczestników wynika z faktu, iż do wydarzeń wliczone są stoiska informacyjne na dużych targach krajowych i międzynarodowych, np. Agrotavel, Natura Food, Grune Woche, BioFach.

W okresie sprawozdawczym odbyło się ponad 2700 działań o charakterze szkoleniowym (warsztaty, szkolenia, wyjazdy studyjne), w których uczestniczyło ponad 100 tys. osób. Zakres tematyczny powyższych operacji to przede wszystkim koncentracja na transferze wiedzy i innowacji oraz informowaniu o PROW 2014-2020.

Prowadzone przez jednostki zaangażowane we wdrażanie KSOW strony internetowe były odwiedzane prawie 39 mln razy. W okresie sprawozdawczym zanotowano prawie 2,5 mln unikalnych użytkowników zgodnie ze statystykami podawanymi przez Google Analytics. Na koniec 2017 r. funkcjonowało 16 mediów społecznościowych, co przełożyło się na ponad 3,5 tys. opublikowanych postów na facebooku oraz 281 tweetów. Liczba fanów na facebooku przekroczyła 33 tys. osób.

Wydano ponad 2300 publikacji w formie książek, ulotek i broszur. Nagrano i rozpowszechniono prawie 1700 filmów, programów telewizyjnych i audycji radiowych. Zorganizowano 115 konkursów. W ramach innych narzędzi komunikacji publikowano artykuły w prasie i internecie, wykonano tablice informacyjne, a także rozpowszechniono informacje o PROW 2014-2020 na nośnikach elektronicznych.

24 Grupy Robocze i tematyczne działające na poziomie centralnym i regionalnym odbyły 291 spotkań, wliczając w to tryb obiegowy.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele jednostek wdrażających uczestniczyli w 69 spotkaniach zorganizowanych przez ESROW oraz EIP-AGRI. W ramach współpracy przetłumaczono i rozpowszechniono ponad 200 informacji.

Lp.	Beneficjent	Wysokość limitów w EURO	Wysokość limitu w PLN	Wykorzystanie z funkcjonowaniem	Procentowe wykorzystanie limitu
1	SW dolnośląskiego	1 954 004	8 104 426,99	2 319 882,87	28,62%
2	SW kujawsko-pomorskiego	2 038 846	8 456 317,67	3 246 043,56	38,39%
3	SW lubelskiego	3 296 554	13 672 787,37	3 276 310,37	23,96%
4	SW lubuskiego	1 590 114	6 595 156,83	2 255 908,88	34,21%
5	SW łódzkiego	2 061 382	8 549 787,98	2 322 193,05	27,16%
6	SW małopolskiego	2 627 765	10 898 918,11	3 412 788,56	31,31%
7	SW mazowieckiego	4 949 942	20 530 379,44	6 251 671,85	30,45%
8	SW opolskiego	1 456 887	6 042 584,52	1 879 872,35	31,11%
9	SW podkarpackiego	3 079 479	12 772 447,10	3 396 461,35	26,59%
10	SW podlaskiego	2 447 145	10 149 778,60	2 661 865,87	26,23%
11	SW pomorskiego	1 723 342	7 147 733,28	1 810 418,58	25,33%
12	SW śląskiego	2 049 120	8 498 930,11	2 789 440,12	32,82%
13	SW świętokrzyskiego	1 879 768	7 796 525,76	2 179 306,39	27,95%
14	SW warmińsko-mazurskiego	2 332 145	9 672 804,60	2 235 057,83	23,11%
15	SW wielkopolskiego	2 710 286	11 241 182,21	2 749 392,50	24,46%
16	SW zachodniopomorskiego	1 894 350	7 857 006,06	2 039 790,86	25,96%
17	KOWR	460 116	1 908 377,12	159 240,48	8,34%
18	ARiMR	887 207	3 679 779,75	939 822,47	25,54%
19	MRiRW	38 990 000	161 714 924,00	20 746 798,46	12,83%
20	Minister RiRW	422 508	1 752 394,18	1 769 658,11	100,99%*
21	Centrum Doradztwa Rolniczego	7 457 000	30 928 653,20	3 741 389,91	12,10%
22	Dolnośląski ODR	800 000	3 318 080,00	629 925,75	18,98%
23	Kujawsko-pomorski ODR	800 000	3 318 080,00	692 924,65	20,88%
24	Lubelski ODR	800 000	3 318 080,00	509 213,75	15,35%
25	Lubuski ODR	800 000	3 318 080,00	541 468,38	16,32%
26	Łódzki ODR	800 000	3 318 080,00	693 384,52	20,90%
27	Małopolski ODR	800 000	3 318 080,00	407 630,93	12,29%
28	Mazowiecki ODR	800 000	3 318 080,00	573 133,94	17,27%
29	Opolski ODR	800 000	3 318 080,00	481 897,31	14,52%
30	Podkarpacki ODR	800 000	3 318 080,00	621 334,40	18,73%
31	Podlaski ODR	800 000	3 318 080,00	590 638,30	17,80%
32	Pomorski ODR	800 000	3 318 080,00	423 631,87	12,77%
33	Śląski ODR	800 000	3 318 080,00	748 752,75	22,57%
34	Świętokrzyski ODR	800 000	3 318 080,00	675 967,54	20,37%
35	Warmińsko-mazurski ODR	800 000	3 318 080,00	645 349,55	19,45%
36	Wielkopolski ODR	800 000	3 318 080,00	546 765,93	16,48%
37	Zachodniopomorski ODR	800 000	3 318 080,00	456 262,82	13,75%
38	Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA	893 792	3 707 091,70	3 462 705,37	93,41%
	RAZEM	100 001 752	414 767 266,60	84 884 302,18	20,47%

*przy ww. kursie PLN/EURO

Tabela 1. Wydatki poniesione w ramach Schematu II Pomocy technicznej PROW 2014-2020

	Operacje Partnerów KSOW		Operacje własne		Razem	
	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN
SW dolnośląskiego	30	714 156,92	38	941 971,74	68	1 656 128,66
SW kujawsko-pomorskiego	45	1 106 231,44	53	1 454 232,49	98	2 560 463,93
SW lubelskiego ¹	30	1 147 319,14	39	1 318 503,86	69	2 465 823,00
SW lubuskiego	41	689 118,48	50	990 039,27	91	1 679 157,75
SW łódzkiego	29	822 536,28	27	669 630,07	56	1 492 166,35
SW małopolskiego	17	714 284,35	31	1 661 423,78	48	2 375 708,13
SW mazowieckiego	64	1 601 227,28	75	2 730 656,99	139	4 331 884,27
SW opolskiego	25	599 328,40	36	570 688,83	61	1 170 017,23
SW podkarpackiego	63	1 356 694,09	39	1 268 354,67	102	2 625 048,76
SW podlaskiego	44	665 573,36	51	1 294 045,03	95	1 959 618,39
SW pomorskiego	32	598 729,99	24	553 525,05	56	1 152 255,04
SW śląskiego	39	1 174 630,07	29	734 082,72	68	1 908 712,79
SW świętokrzyskiego	25	582 149,12	32	780 869,30	57	1 363 018,42
SW warmińsko-mazurskiego	21	643 532,40	35	958 351,38	56	1 601 883,78
SW wielkopolskiego	55	1 007 080,63	51	1 255 968,58	106	2 263 049,21
SW zachodniopomorskiego	38	698 940,35	53	758 069,97	91	1 457 010,32
KOWR	0	0,00	5	159 240,48	5	159 240,48
ARiMR	0	0,00	9	939 822,47	9	939 822,47
Instytucja zarządzająca i jednostka centralna	32 ²	3 083 182,51	85	10 628 849,74	117	13 712 032,25
Centrum Doradztwa Rolniczego	0	0,00	40	2 050 659,84	40	2 050 659,84
Dolnośląski ODR	1	40 271,36	13	260 472,91	14	300 744,27
Kujawsko-pomorski ODR	0	0,00	19	388 858,31	19	388 858,31
Lubelski ODR	1	83 577,84	9	208 741,49	10	292 319,33
Lubuski ODR	0	0,00	22	285 656,39	22	285 656,39
Łódzki ODR	1	50 985,79	16	248 937,10	17	299 922,89
Małopolski ODR	1	49 072,80	8	125 064,21	9	174 137,01
Mazowiecki ODR	0	0,00	12	348 465,79	12	348 465,79
Opolski ODR	0	0,00	11	175 676,09	11	175 676,09
Podkarpacki ODR	0	0,00	11	360 423,23	11	360 423,23
Podlaski ODR	1	37 609,40	23	295 323,73	24	332 933,13
Pomorski ODR	0	0,00	6	117 809,40	6	117 809,40
Śląski ODR	1	53 173,14	25	403 501,12	26	456 674,26
Świętokrzyski ODR	0	0,00	9	396 416,78	9	396 416,78
Warmińsko-mazurski ODR	1	61 051,45	9	309 620,94	10	370 672,39
Wielkopolski ODR	0	0,00	19	236 044,76	19	236 044,76
Zachodniopomorski ODR	0	0,00	16	194 884,57	16	194 884,57
RAZEM	637	17 580 456,59	1030	36 074 883,08	1667	53 655 339,67

¹ Zestawienie nie uwzględnia częściowo rozliczonej operacji własnej w kwocie 19 037,00

² W dalszej części sprawozdania uwzględniono 11 operacji Partnerów KSOW zrealizowanych w 2015 r. z limitu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Tabela 2. Operacje zrealizowane w ramach Planu działania KSOW

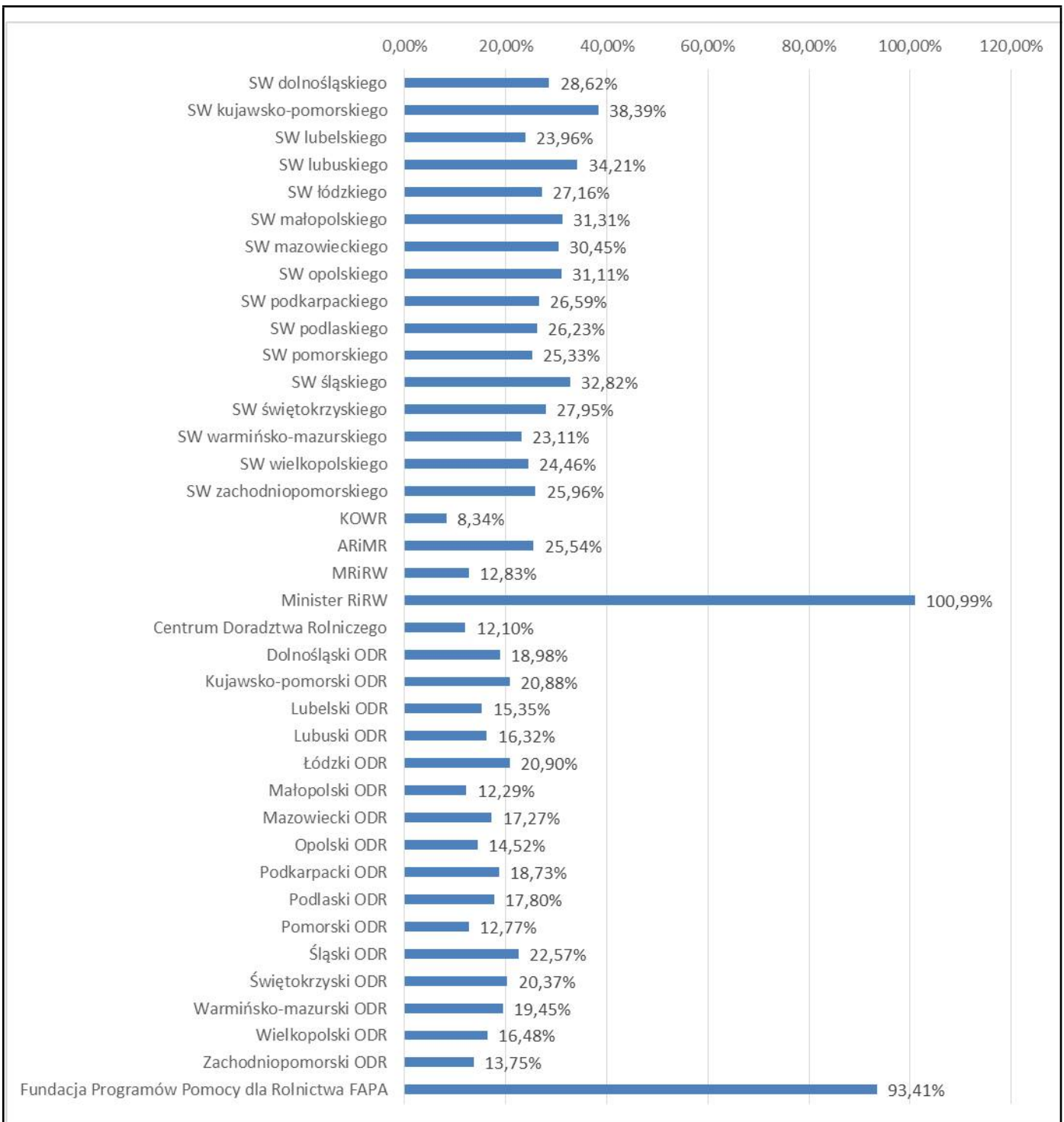
Nr działania	Działanie	Liczba operacji	Kwota operacji w PLN
1	Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020	0	0,00
2	Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich	208	4 505 343,44
3	Gromadzenie przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety Programu	4	179 915,50
4	Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania (LGD), w tym zapewnianie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej	45	1 867 854,41
5	Poszukiwanie Partnerów KSOW do współpracy w ramach Działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust.1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy	71	2 416 460,94
6	Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego rozwoju	136	3 958 833,63
7	Współpraca z Europejską Siecią na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	2	12 530,65
8	Plan komunikacyjny PROW 2014-2020	367	10 553 211,25
9	Wspieranie współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji	38	1 040 153,27
10	Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą	199	10 159 453,91
11	Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie	112	2 944 378,60
12	Identyfikacja, gromadzenie i upowszechnianie dobrych praktyk mających wpływ na rozwój obszarów wiejskich	77	2 299 618,56
13	Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich	408	13 717 585,51
	RAZEM	1667	53 655 339,67

Tabela 3. Operacje zrealizowane w ramach Planu działania KSOW w podziale na działania

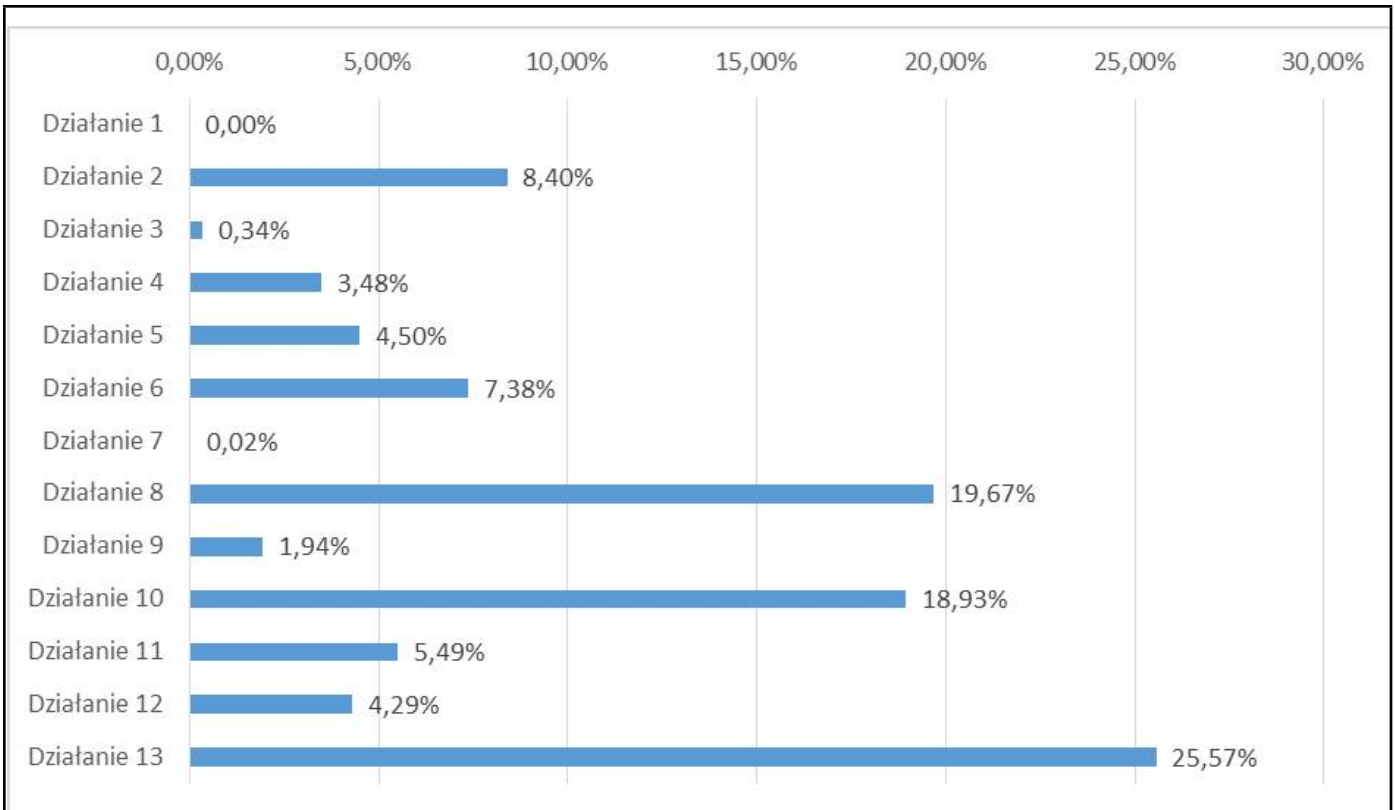

	Działanie 2		Działanie 5			
			Operacje własne		Operacje Partnerów KSOW	
	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN
Centrum Doradztwa Rolniczego	26	1 267 129,84	14	783 530,00	-	-
Dolnośląski ODR	10	227 698,02	3	32 774,89	1	40 271,36
Kujawsko-pomorski ODR	15	233 862,80	4	154 995,51	-	-
Lubelski ODR	7	133 948,57	2	74 792,92	1	83 577,84
Lubuski ODR	20	239 996,45	2	45 659,94	-	-
Łódzki ODR	12	174 728,98	4	74 208,12	1	50 985,79
Małopolski ODR	7	89 397,71	1	35 666,50	1	49 072,80
Mazowiecki ODR	5	183 085,55	7	165 380,24	-	-
Opolski ODR	9	125 649,98	2	50 026,11	-	-
Podkarpacki ODR	8	207 136,18	3	153 287,05	-	-
Podlaski ODR	17	186 609,27	6	108 714,46	1	37 609,40
Pomorski ODR	4	57 757,77	2	60 051,63	-	-
Śląski ODR	22	286 293,86	3	117 207,26	1	53 173,14
Świętokrzyski ODR	8	361 516,78	1	34 900,00	-	-
Warmińsko-mazurski ODR	8	265 580,97	1	44 039,97	1	61 051,45
Wielkopolski ODR	14	184 832,50	5	51 212,26	-	-
Zachodniopomorski ODR	12	140 612,27	4	54 272,30	-	-
RAZEM	208	4 505 343,44	64	2 040 719,16	7	375 741,78

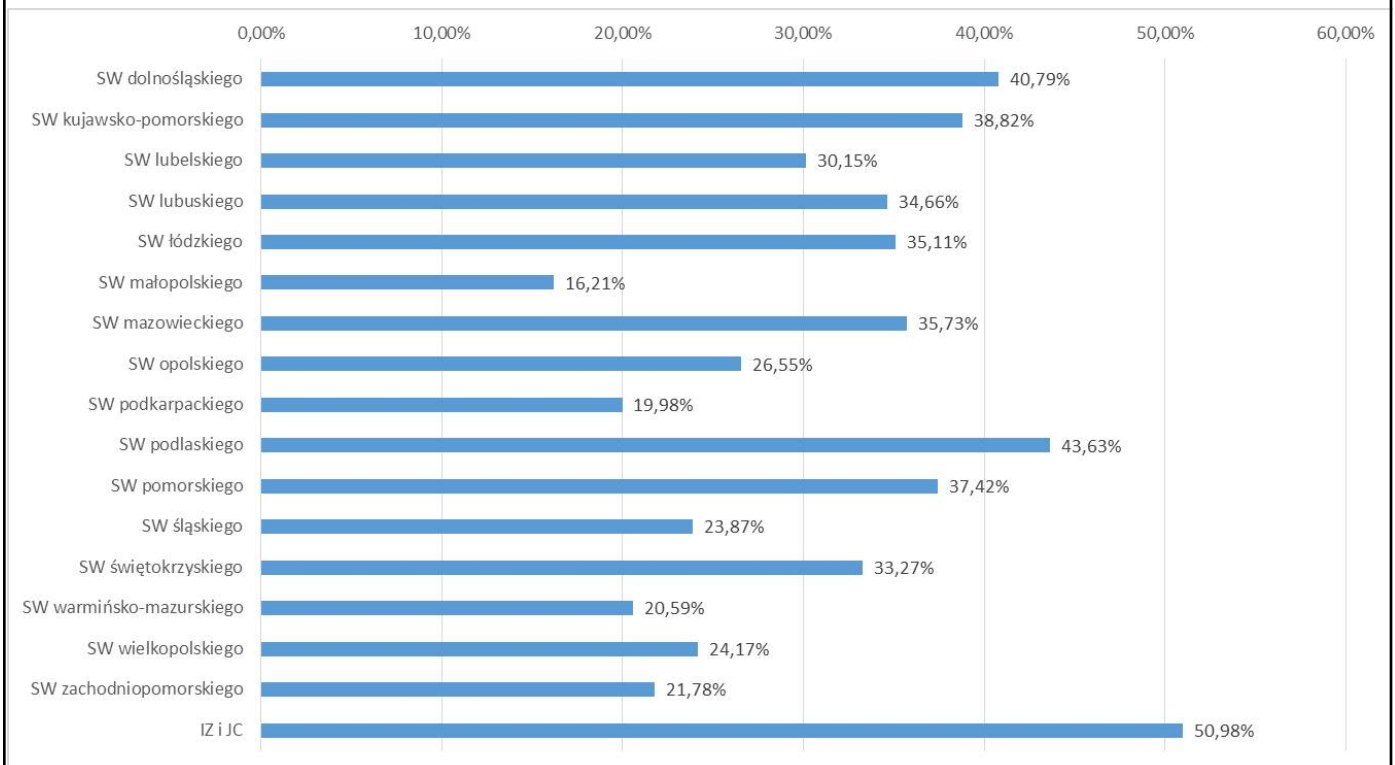
Tabela 4. Operacje zrealizowane w ramach SIR

Wykres 1. Procentowe wykorzystanie limitu

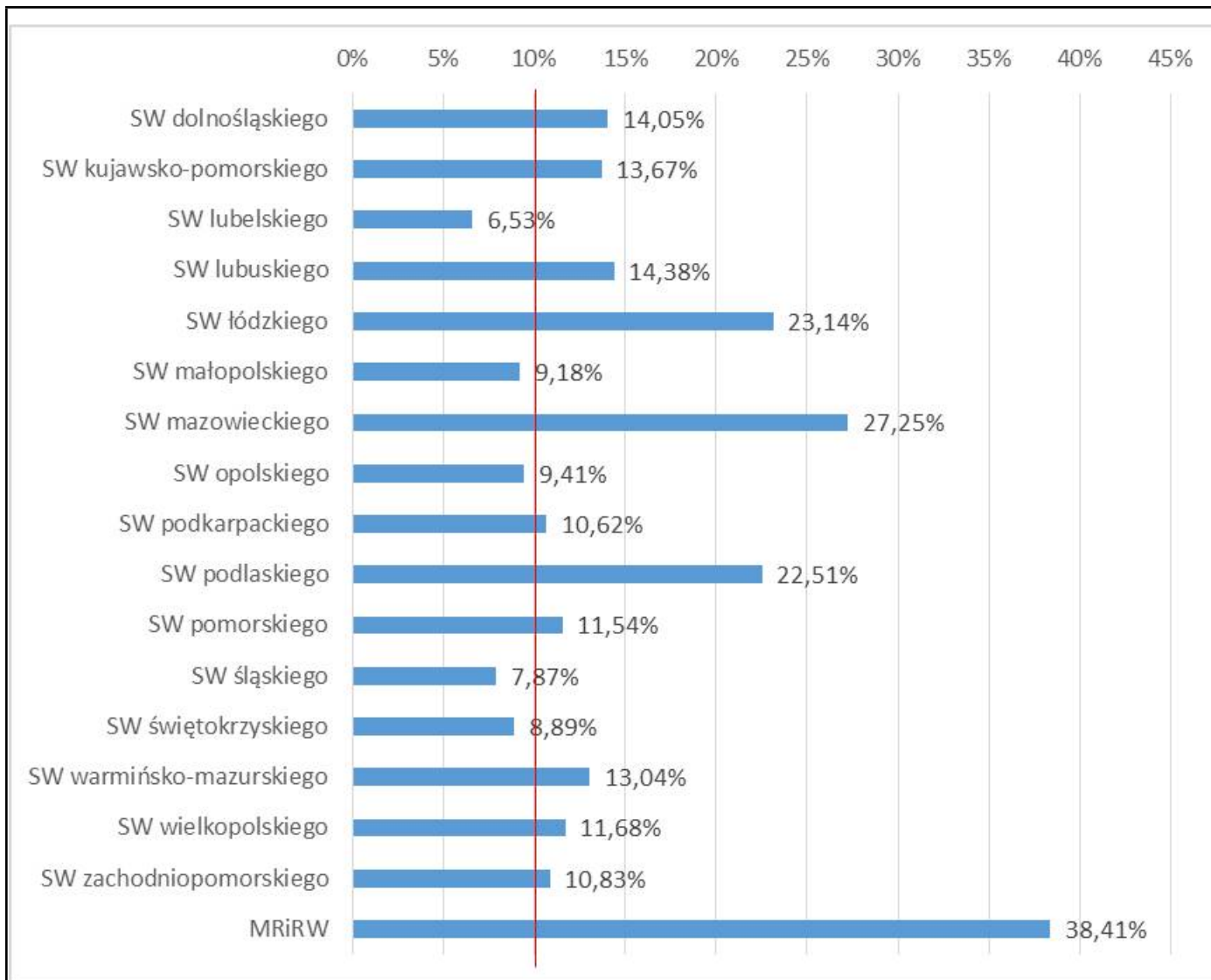

Wykres 2. Procentowe wykorzystanie środków w podziale na działania KSOW

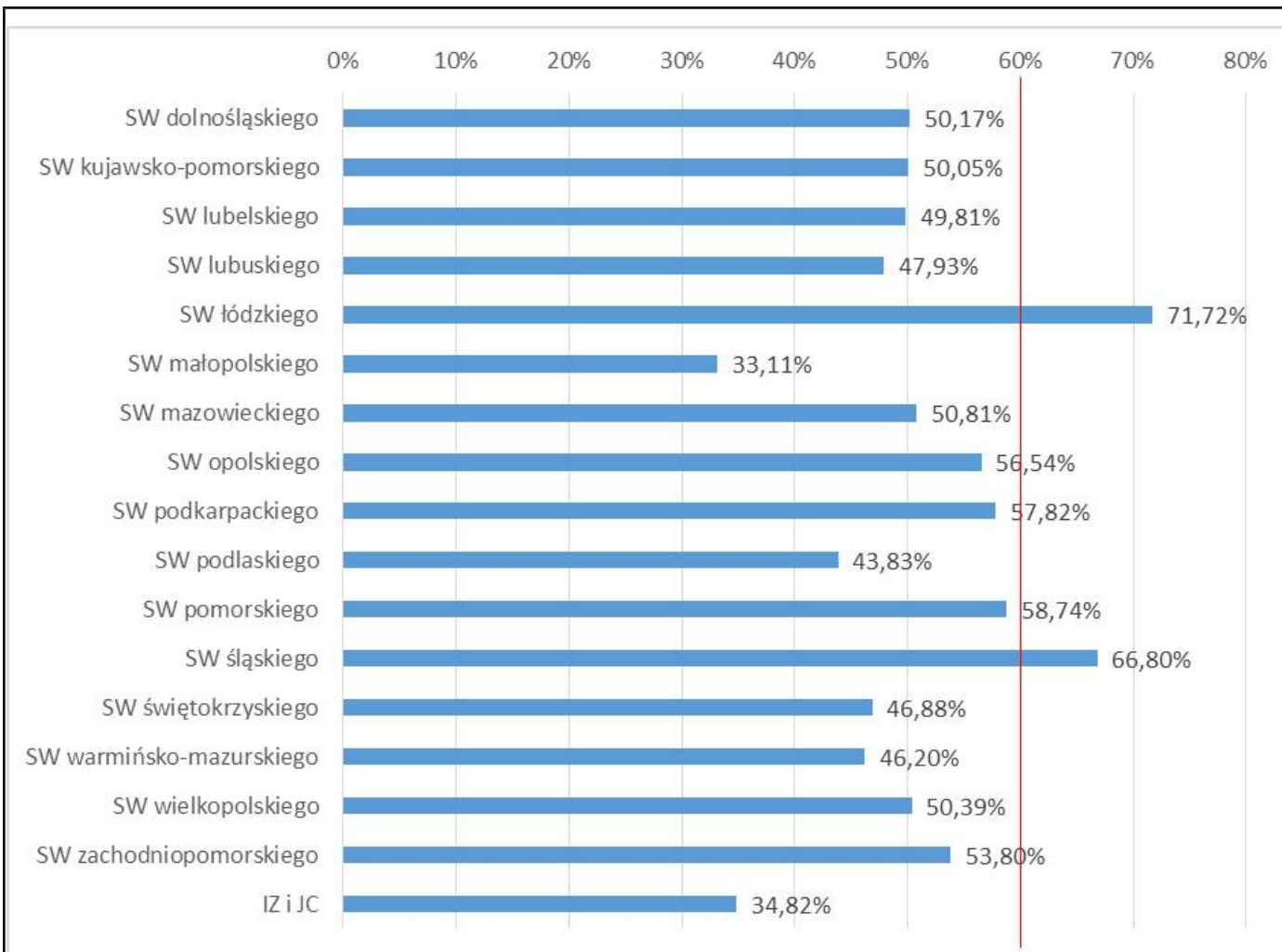

Wykres 3. Procentowy udział środków wydatkowanych na działania podstawowe

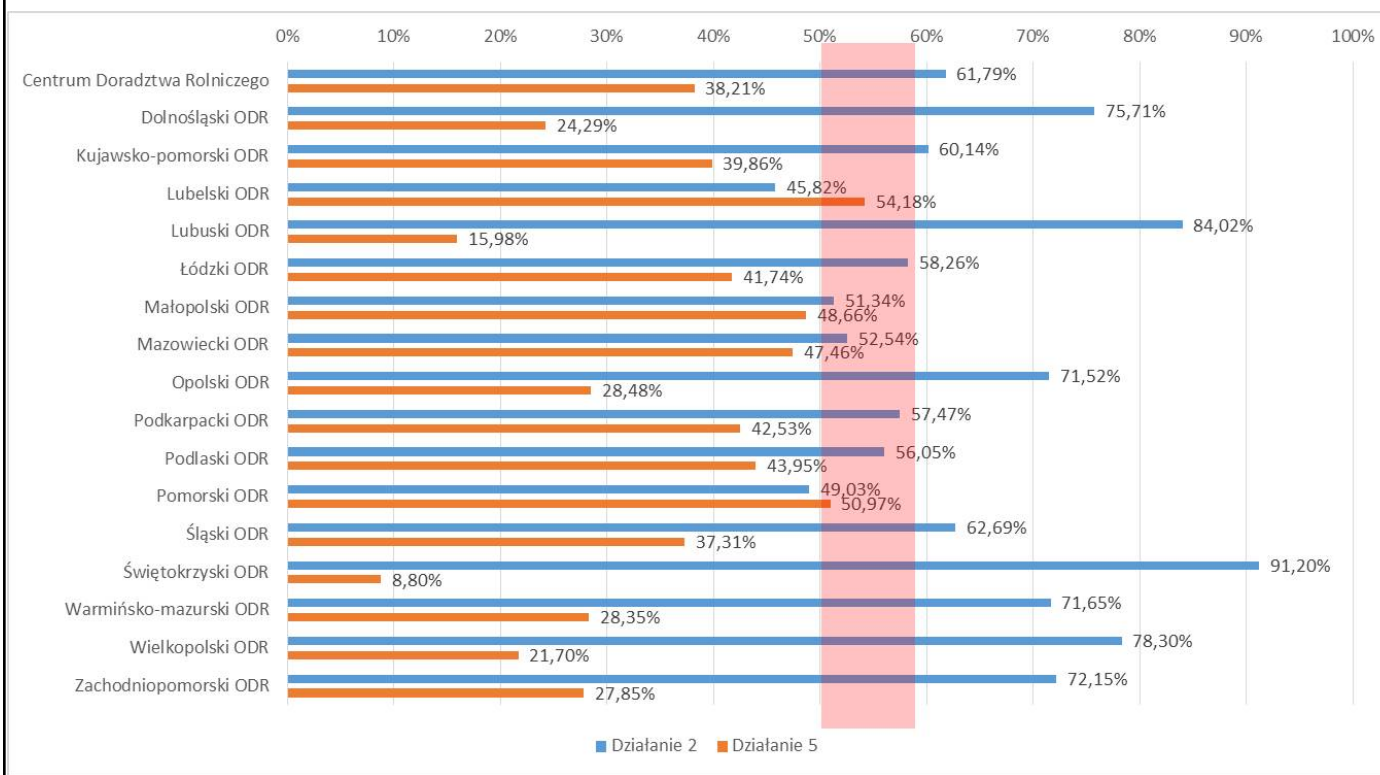

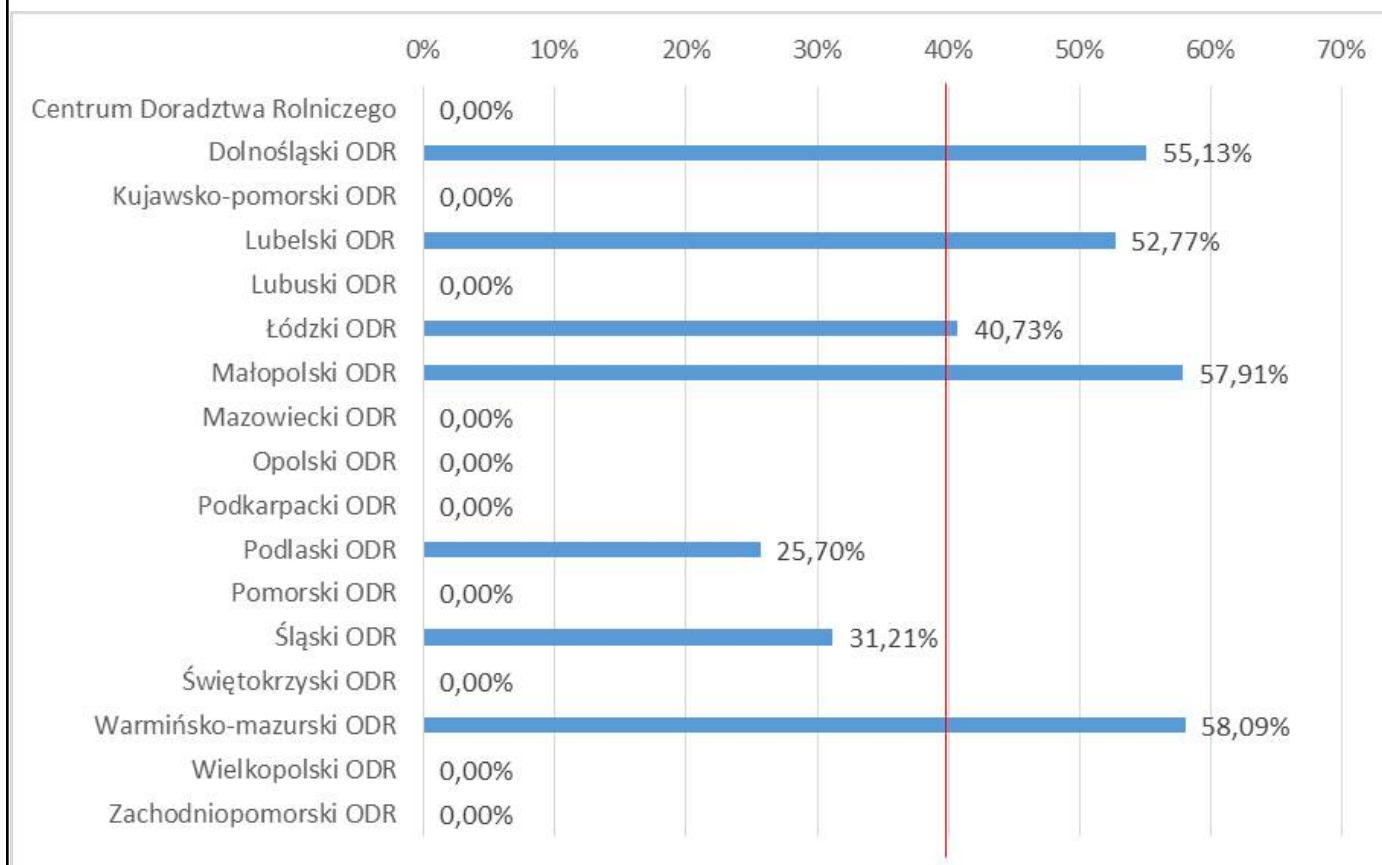
Wykres 4. Procentowe wykorzystanie środków na Plan komunikacyjny w stosunku do wszystkich działań KSOW

Wykres 5. Procentowy udział operacji realizowanych przez Partnerów KSOw

Wykres 6. Procentowy udział kosztów operacji realizowanych w ramach działania 2 i 5

Wykres 7. SIR – udział operacji Partnerów KSOW w działaniu 5

4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014)

Podczas realizacji działań objętych Planem Operacyjnym KSOW na lata 2016-2017 podmioty tworzące strukturę KSOW zapewniały upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020 oraz o KSOW. Zgodnie z załącznikiem nr 2 *Strategii komunikacji PROW 2014-2020* celem działań informacyjno-promocyjnych przewidzianych do realizacji w 2017 r. było przede wszystkim:

- 1) upowszechnianie szczegółowych informacji na temat warunków i zasad udzielania pomocy finansowej w ramach poszczególnych działań PROW 2014-2020, w tym planowanych terminów naboru wniosków o dofinansowanie oraz procedur rozpatrywania wniosków;
- 2) zapewnienie prawidłowej realizacji operacji przez beneficjentów;
- 3) upowszechnianie informacji o Programie oraz rezultatach jego realizacji, w tym zapewnienie informacji pracownikom punktów informacyjnych PROW 2014-2020, punktów informacyjnych funduszy europejskich oraz doradcom i LGD.

Działania prowadzone z wykorzystaniem kanałów i narzędzi komunikacji wskazanych w *Strategii komunikacji PROW 2014-2020* skierowane były do następujących grup docelowych: ogółu społeczeństwa, potencjalnych beneficjentów i beneficjentów. W zależności od wybranego kanału komunikacji i tematyki można wskazać takich odbiorców działań jak np.: rolnicy, małżonkowie rolników i ich domownicy,

przedsiębiorcy z sektora rolno-spożywczego, grupy i organizacje producentów, spółki wodne, mieszkańcy wsi, grupy producentów rolnych, samorzady lokalne, instytucje administracji rządowej. Działania skierowane były również do instytucji zaangażowanych pośrednio we wdrażanie Programu, mediów oraz ARiMR, Agencji Rynku Rolnego/ Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, samorządów województw.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą, w szczególności poprzez emisję audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz wątków nt. PROW 2014-2020 w programach i audycjach telewizyjnych w krajowych stacjach.

Informacje dotyczące Programu udzielane były podczas międzynarodowych i ogólnopolskich imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych – w formie stoisk informacyjnych.

Zapewniano upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020 oraz o KSOW w sposób dostosowany do sposobu realizacji operacji. Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w księdze wizualizacji znaku PROW na lata 2014-2020 zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań oraz Partnerów KSOW w ramach realizowanych operacji. Ponadto jednostki wdrażające zapewniały obowiązek informowania, np. poprzez udostępnianie banerów / roll-upów / plakatów opatrzonych logotypami zgodnie z księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020 i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW.

Sposób informowania o źródle finansowania i wkładzie finansowym UE był uzależniony od rodzaju operacji i różnorodności wykorzystywanych nośników. Przykładowo imprezy plenerowe, a także spotkania (konferencje, szkolenia itp.) oznakowane były poprzez ekspozycje banerów / plansz itp. zawierających wymagane logotypy. Odpowiednimi logotypami oraz sloganami oznakowywano materiały informacyjne dla uczestników różnego rodzaju spotkań. Audycje radiowe i telewizyjne były opatrzone odwołaniami słownymi itp.

ARiMR oraz samorzady województw prowadziły również punkty informacyjne PROW 2014-2020, w których udzielano informacji o funduszach europejskich zarówno osobiście, jak i telefonicznie oraz mailowo. Samorząd województwa lubelskiego stworzył dodatkowo mobilny punkt informacyjny, dzięki któremu dotarto do szerszej grupy odbiorców. Kontakt bezpośredni i dystrybucja materiałów promocyjnych wpłynęły na większą rozpoznawalność PROW 2014-2020 i KSOW. ARiMR prowadzi również bezpłatną infolinię, na której można otrzymać wszelkie niezbędne informacje o programie. Warto podkreślić, że obsługują ją osoby niedowidzące lub niewidome, co przyczynia się do niwelowania wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Wszystkie jednostki wdrażające upowszechniają informację o PROW 2014-2020 na swoich stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych, takich jak Facebook czy Twitter.

Samorząd województwa łódzkiego wydaje kwartalnik *Wprowadzamy zmiany*, który zawiera treści związane z rozwojem obszarów wiejskich i możliwościami związanymi ze środkami finansowymi pochodzącymi z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2015, 2016 r.

6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2018 r.

10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013)

30A. Czy ocena ex ante została rozpoczęta?	Tak
30B. Czy ocena ex ante została ukończona?	Tak
30. Data ukończenia oceny ex ante	07-12-2016
31.1. Czy rozpoczęto już proces wyboru lub wyznaczenia?	Nie
13 A. Czy podpisano umowę o finansowaniu?	Nie
13. Data podpisania umowy o finansowaniu z podmiotem wdrażającym instrument finansowy	-

11. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH

Zob. załącznik dotyczący monitorowania

Załącznik II

Szczegółowa tabela pokazująca poziom realizacji w podziale na cele szczegółowe, w tym wskaźniki produktu

Cel szczegółowy 1A							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1A	T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2017					1,40
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1B							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2017					90,00
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1C							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1C	T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2017					261 811,00
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 2A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
2A	T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2014-2017	0,93	31,28	0,13	4,37	2,97
		2014-2016	0,19	6,39			
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	952 450 672,87	24,42	82 565 252,21	2,12	3 900 412 606,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					34 800 782,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					27 840 626,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2017					154 670,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	99 436,96	0,13			75 002 515,00
M02.1	O13 - Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych	2014-2017					56 500,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	796 958 396,35	30,20	80 877 168,80	3,06	2 639 059 226,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					5 139 123 712,00
M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			80 877 168,80	3,24	2 500 064 486,00
M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017			2 022,00	4,51	44 800,00
M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					138 994 740,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	155 392 839,56	13,90	1 688 083,41	0,15	1 117 550 218,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					1 182 549 590,00
M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017					68 163,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					33 999 865,00

Cel szczegółowy 2B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
2B	T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2014-2017	0,59	30,96			1,91
		2014-2016	0,38	19,94			
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	211 910 443,26	29,51	1 104 992,38	0,15	717 997 734,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	211 910 443,26	29,51	1 104 992,38	0,15	717 997 734,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					717 997 734,00
M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			1 104 992,38	0,15	717 997 734,00
M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017			48,00	0,17	28 715,00

Cel szczegółowy 3A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
3A	T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	2014-2017	1,34	32,49	0,71	17,22	4,12
		2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	250 437 319,55	20,17	63 483 077,98	5,11	1 241 728 987,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					8 700 301,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					6 525 226,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2017					36 251,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	11 957 214,72	42,70	3 947 484,30	14,10	28 004 179,00
M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017			6 021,00	32,12	18 743,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	151 895 617,07	21,92	12 948 459,96	1,87	693 070 461,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					1 386 140 922,00
M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2017			52,00	4,31	1 207,00
M04.2							
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	39 873 547,13	53,19	0,00	0,00	74 966 634,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	46 710 940,63	11,59	46 587 133,72	11,56	402 987 547,00
M09	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2017			494,00	27,31	1 809,00
M09	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	2014-2017			4 682,00	12,94	36 180,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					33 999 865,00

Cel szczegółowy 3B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
3B	T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	2014-2017					0,01
		2014-2016					
		2014-2015					
	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)	2014-2017					990,00
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 721 079,91	0,54			317 881 927,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					2 899 959,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					2 899 959,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2017					16 111,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 721 079,91	0,55			314 981 968,00
M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017					180,00

Priorytet P4

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
P4	T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2017			13,76	72,08	19,09
		2014-2016			11,65	61,03	
		2014-2015					
	T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	2014-2017			10,36	72,10	14,37
		2014-2016			8,72	60,68	
		2014-2015					
	T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	2014-2017			10,67	72,37	14,74
		2014-2016			9,01	61,11	
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
P4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 289 132 172,53	30,98	1 290 727 648,28	31,02	4 160 899 209,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					11 600 260,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017					9 860 221,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2017					54 779,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	988 847,76	1,00	476 737,57	0,48	99 276 000,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					198 552 000,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	403 500 138,14	29,52	405 929 286,16	29,70	1 366 715 491,00
M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			1 293 956,52	70,98	1 823 000,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	152 291 052,16	21,76	153 636 352,49	21,95	699 961 515,00
M11.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			58 276,28	42,23	138 000,00
M11.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			326 663,24	60,16	543 000,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	732 352 134,47	36,93	730 685 272,06	36,84	1 983 345 943,00
M13.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			110 362,61	75,23	146 696,00
M13.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			4 752 674,27	69,42	6 846 613,00
M13.3	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			237 454,13	78,28	303 343,00

Cel szczegółowy 5E

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
5E	T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	2014-2017			0,32	92,75	0,35
		2014-2016			0,30	86,95	
		2014-2015			0,01	2,90	
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
5E	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	80 984 515,54	26,91	54 300 360,32	18,04	300 997 069,00
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	80 984 515,54	26,91	54 300 360,32	18,04	300 997 069,00
M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			54 300 360,32	18,04	300 997 069,00
M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2017			2 032,93	2,48	82 000,00

Cel szczegółowy 6A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
6A	T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	2014-2017					16 550,00
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
6A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	25 234 490,31	5,26	0,00	0,00	479 370 115,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	25 234 490,31	5,26	0,00	0,00	479 370 115,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2017					479 370 115,00
M06.2 M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2017					19 166,00

Cel szczegółowy 6B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
6B	T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	2014-2017			278,00	4,68	5 943,00
		2014-2016					
		2014-2015					
	T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	2014-2017			3,37	62,24	5,41
		2014-2016			0,10	1,85	
		2014-2015					
	T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	2014-2017			72,77	125,05	58,19
		2014-2016			72,38	124,38	
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
6B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	1 308 666 846,00	75,43	146 983 156,32	8,47	1 734 999 962,00
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	863 520 526,89	86,35	130 267 479,99	13,03	1 000 000 049,00
M07.1 M07.2 M07.4 M07.5 M07.6 M07.7 M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	2014-2017			933 010,00	62,20	1 500 000,00
M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2017			843,00	46,83	1 800,00
M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2017					470,00
M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2017					470,00
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017	445 146 319,11	60,56	16 715 676,33	2,27	734 999 913,00
M19	O18 - Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	2014-2017			20 158 762,00	125,05	16 120 000,00
M19	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania	2014-2017			292,00	114,06	256,00
M19.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			8 641 728,55	101,67	8 500 000,00
M19.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			7 531 368,25	1,27	594 299 913,00
M19.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			228 239,62	1,52	15 000 000,00
M19.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2017			314 339,91	0,27	117 200 000,00

Dokumenty

Tytuł dokumentu	Typ dokumentu	Data dokumentu	Lokalny nr referencyjny	Nr referencyjny Komisji	Liczba kontrolna	Pliki	Data wysłania	Wysłane przez
AIR Financial Annex 2014PL06RDNP001	Załącznik finansowy (System)	04-06-2018			825771958	AIRfinancialAnnex2014PL06RDNP001_pl.pdf		
Streszczenie sprawozdania rocznego PROW 2014-2020 za 2017 rok	Streszczenie podawane do wiadomości publicznej	08-06-2018			3059219601	Streszczenie sprawozdania rocznego PROW 2014-2020 za 2017 rok		

